

ŻYCIE GOSPO DARCZE

TREŚĆ:

Stulecie Wiosny Ludów	241
JERZY POZNAŃSKI — Polsko-Czechosłowacka rada współpracy gospodarczej	242
DR TEOFIL BISSAGA — Komunikacje w Kon- wencji polsko-czechosłowackiej	244
LUDWIK KRZYMUSKI — Zagadnienie współ- pracy gospodarczej państw południowo- wschodniej Europy	246
WACŁAW KONDESKI — Przyczynek do trak- towania zagadnienia dochodu narodowego	249
Plan inwestycyjny	254
INŻ. MIECZYSLAW LESZ — Przemysł meta- lowy na przełomie 1947 i 1948 roku	257
Osiągnięcia i rozwój przemysłu cukrowniczego w r. 1947	258
MARCIN GŁĄB — Nowe formy pracy samorzą- dowej	263
Z zagadnień osadnictwa nierolniczego na Z. O.	264
INŻ. B. JENICZ — Postulaty spółdzielczego eks- portu rolniczego	265
INŻ. CZESŁAW BABIŃSKI — Mała racjona- lizacja w przemyśle włókienniczym	267
JERZY ZIELENIEWSKI — Odbudowa mostów i tuneli kolejowych w Polsce	271
DR STANISŁAW KIPTA — Przed narodzinami nowego miasta	282
Kronika przemysłowa, komunalna, gospodarki prywatnej, spółdzielcza, komunikacyjna. Rynki krajowe i handel. Skarbowość. Z ca- łego świata. Przegląd prasy i wydawnictw. Głosy czytelników.	

DODATEK „ROLNICTWO I LEŚNICTWO“ Nr. 3:

DR B. SZERSZEŃ — Stan obecny gospodarki nawozowej w kraju i jej wpływ na produkcję rolną	17
INŻ. JANUSZ ŁOŚ — Warunki wzrostu podaży produktów zwierzęcych	21
INŻ. STEFAN ŁUKOMSKI — Zjazd rolniczy w Łodzi	24
Ośrodki maszyn rolniczych	25
Rolnicy organizują się w zrzeszenia branżowe	28
Problem resztówek	28
Kronika rolnicza.	

DWUTYGODNIK

ZAKŁADY INTROLIGATORSKIE
GLIWICE, UL. NOWOWIEJSKA 2a
TELEFON 35 — 20

Wytwórnia wyrobów papierowych, oprawy książek dla bibliotek, podklejanie map, planów itp. Wyrób kartonazy, opakowań dla przemysłu

Specjalność: luksusowe kasety dla przemysłu perfumeryjnego i cukierniczego

Wyrób segregatorów biurowych „MEWA”

SZCZEGÓŁOWE OFERTY NA ZĄDANIE

80

PRZETARG
PORTOWE ZAKŁADY PRZEMYSŁU
TŁUSZCZOWEGO I OLEJARSKIEGO
W GDAŃSKU-LETNIEWIE,
ULICA ZAŁOGOWA 10

OGŁASZAJĄ PRZETARG

na założenie instalacji oświetleniowej sygnalizacyjno-lotniczej na kominie fabrycznym Zakładów „Amada” w Gdańsku-Letniewie. Komin posiada wysokość ca 50 metrów

Do oferty należy dołączyć: 1) odpis dowodu rejestracyjnego, 2) zaświadczenie władz lotniczych, że projektowana sygnalizacja odpowiada przepisom oraz 3) kwit wadialny na wpłacone wadium w wysokości 2% oferowanej sumy na Państwowy Bank Rolny w Gdańsku nr konta 168

Oferty zapieczętowane i w zalakowanych kopertach bez żadnych znaków firmowych z napisem „Przetarg na założenie instalacji oświetleniowej sygnalizacyjno-lotniczej na kominie fabrycznym Zakładów Amada” należy składać w terminie do dnia 26 marca br. w Sekretariacie Portowych Zakładów Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego w Gdańsku-Letniewie, którego to dnia o godz. 12-ej nastąpi otwarcie ofert. Portowe Zakłady Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego w Gdańsku-Letniewie zastrzegają sobie prawo ucięcia przetargu bez podania przyczyn, dowolnego wyboru oferenta bez względu na wysokość oferowanych sum

85

DROGOWNICTWO

CZASOPISMO POŚWIĘCONE
ZAGADNIENIOM TECHNIKI
DROGOWEJ, MOSTOWEJ
I PRZEMYSŁU DROGOWEGO

W N-RZE 1 — 2 (STYCZEŃ-LUTY) 1948 R. JEST PRZEDSTAWIONY DORÓBEK POLSKIEJ GOSPODARKI DROGOWEJ W LATACH 1944 — 1947 W RAMACH REALIZACJI PLANU ODBUDOWY GOSPODARSTWA. 127 WYKRESÓW I FOTOGRAFII 96 STRON
CENA ZESZYTU: 350 ZŁ

ADRES REDAKCJI
I ADMINISTRACJI:
WARSZAWA, UL. NARBUTTA NR 7
M. 11, III P. — TELEFON 4-37-89

KONTO P. K. O. — 1-1043

92

Inż. ZOFIA BRZozowska

Chemikalia laboratoryjne.
Własne laboratorium wytwórcze i analityczne. Odczynniki na zamówienie.
Płyny mianowane

WARSZAWA, UL. NIEMCEWICZA 9, TEL. 880-59

91

GLIWICKIE **ZAKŁADY** **HUTNICZE**

Przedsiębiorstwo Państwowe
PRZYJMAJĄ OD ZARAZ:

1 inżyniera energetyka do wydz. Ciepłego,
3 inżynierów mechaników, 1 metalografa,
2 inżynierów względnie **techników walcowników,** **1 inżyniera** względnie **technika** do ref. Bezpieczeństwa Pracy

Zgłoszenia na piśmie, względnie osobiste przyjmuje Wydział Personalny Huty Kościuszkó, Chorzów 1, ul. Moniuszki 11

(PAP) 82

ŻYCIE GOSPODARCZE

DWUTYGODNIK • 16 — 31 MARCA 1948 • ROK III • NUMER 6

REDAKCJA: KATOWICE, ULICA 3-GO MAJA 23. TELEFON NR 317-71 — ADMINISTRACJA: TELEFON NR 317-72

W STULECIE WIOSNY LUDÓW

PARYSKA rewolucja lutowa 1848 roku jest jednym z najważniejszych etapów historii XIX wieku, u którego progu koniec epopei napoleońskiej zamknął się kongresem wiedeńskim. Dyplomaci obradujący w Wiedniu wychodzili z założenia ugruntowania zburzonej przez wydarzenia ubiegłych lat równowagi europejskiej. Tymczasem jednak zachodziły poważne zmiany gospodarcze i społeczne na całym niemal kontynencie. Rozwój gospodarki kapitalistycznej i rozwój przemysłu wytworzył klasę robotniczą, a na widowni historycznej obok rozgrywek dynastyczno-politycznych zaczął dojrzewać konflikt między kapitałem i pracą.

Toteż już podczas kongresu wiedeńskiego zawiązało się Święte Przymierze, jednoczące siły reakcyjne przeciwko siłom postępu i wolności. Cesarsko-królewska reakcja, zaczynając od opracowania pokoju dla pobitej Francji napoleońskiej skończyła na wciągnięciu tego kraju rychło po restauracji królestwa w orbitę Świętego Przymierza.

Z reakcją usiłowali walczyć liberałowie, z reakcją walczył proletariatus. Na tym tle pojawiły się wydarzenia 1848 roku.

I nie jest przypadkiem, że na dwa miesiące przed paryską Rewolucją Lutową powstał Manifest Komunistyczny Marksa i Engelsa, będący wyrazem myśli krytycznej i gorącego pragnienia walki o zwycięstwo mas pracujących. Manifest wystąpił ostro przeciwko wszelkim formom wyzysku człowieka przez człowieka, wykazał jednocześnie błędy tych, którzy sadzili, że wraz z usunięciem odrestaurowanego ancien regime'u znikną ujemne strony reakcji. Manifest mówi twardo o tym, jak burżuazja przewycięża kryzysu przez przymusowe niszczenie masy sił wytwórczych i przez podbicie nowych rynków oraz gruntowniejszą eksploatację dawnych. W ten sposób burżuazja wykuwszy oręż dla powalenia feudalizmu, wykuła także narzędzie, zwracające się przeciwko niej samej — stworzyła także ludzi, którzy tym orężem pokierują — nowoczesnych robotników — proletariuszy.

W lutym 1848 roku proletariusze wyszli na ulice walczyć o swoje prawa. Liberalna burżuazja pilnując swoich ciasnych interesów, zdradziła sprawę postępu i wolności, ale proletariatus wyciągnął z „Wiosny Ludów” odpowiednie doświadczenia i wnioski. Wypisawszy na swoim sztandarze hasło „Proletariusze wszystkich krajów łączcie się”, kładł u podstawy wszystkich swych dalszych poczynań sprawę międzynarodowej solidarności w walce z kapitałem.

Setną rocznicę Wiosny Ludów i Manifestu Komunistycznego święcą dziś robotnicy wielu krajów, którzy wywalczyli sobie już prawo do korzystania w pełni z owoców swej pracy. Święcą ją też klasa robotnicza tych krajów, gdzie walka o postęp i wolność jeszcze trwa.

Setna rocznica Wiosny Ludów łączy się w Polsce z trzecią wiosną powojenną. Przebyliśmy już gorzki okres liczenia ogromnych strat wojennych. Wytoczyliśmy i realizujemy program wstępnej odbudowy — Narodowy Plan Gospodarczy. Notujemy coraz nowe i coraz większe osiągnięcia. Patrzymy coraz dalej w przyszłość, nie obawiając się dalszych trudności i przedsięwzięć, które stają przed nami.

Bo nie chcemy poprzestać na odbudowie tego, co uległo zniszczeniu, bo pragniemy wkroczyć na drogę szerokiego i wszechstronnego rozwoju, ku któremu kierujemy zjednoczone wysiłki całego narodu. Oparcie się o doświadczenia przeszłości pozwoliło nam wyciągnąć jedynie słuszne wnioski. Naród polski walczył o prawo do bytu i o wolność, ale walczył również o nowy ustrój społeczno-gospodarczy. I osiągnawszy zwycięstwo przystąpił do realizacji haseł, rzuconych przez Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, budując gmach sprawiedliwości i dobrobytu dla ludzi pracy i dając dowody, że gotów jest współpracować ze wszystkimi narodami, pragnącymi szczerze pokoju.

POLSKO-CZECHOSŁOWACKA RADA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ

W POCZĄTKU marca 1948 r. odbyło się w Pradze pierwsze posiedzenie Polsko-Czechosłowackiej Rady Współpracy Gospodarczej. Wydarzenie to stanowi bez wątpienia przełom w stosunkach gospodarczych obu krajów, a ponadto nie pozostanie bez wpływu na dalszy rozwój wzajemnej współpracy gospodarczej szeregu państw. Za wcześnie dzisiaj na merytoryczną ocenę działalności Rady, instytucji nowej, powstałej na podstawie czechosłowacko-polskiej Konwencji z dn. 4 lipca 1947 r. Rada ma na celu zapewnienie wzajemnej współpracy gospodarczej. Jak wyglądają cele, dla spełnienia których powołana została Rada, i jakie są jej potencjalne możliwości rozwojowe?

Polsko-Czechosłowacka Rada Współpracy Gospodarczej stanowi swego rodzaju novum w dziedzinie prawa międzynarodowego. Jest ona par excellence instytucją międzypaństwową, jakich niewielką liczbę zna dotychczas prawo międzypaństwowe. Zadaniem jej będzie koordynowanie wszelkich poczynań, zmierzających do sprawnego i pomyślnego wykonania Konwencji między Rzplita Polską a Republiką Czechosłowacką o zapewnieniu współpracy gospodarczej. Rada jest organem koordynującym prace wszystkich Komisji Polsko-Czechosłowackich, czuwa nad ich działalnością, ułatwia współpracę oraz rozpoznaje kwestie sporne, przedłożone przez poszczególne Komisje.

Jak widzimy, zakres działania Rady jest niezwykle szeroki, a biorąc pod uwagę znaczną liczbę układów, protokołów i porozumień, obejmujących najróżnorodniejsze dziedziny życia gospodarczego Polski i Czechosłowacji od przemysłu przez komunikację, finanse, rolnictwo do planowania włącznie — wyniki jej prac mogą wpływać decydująco na dalszy rozwój ekonomiczny zarówno Polski jak i Czechosłowacji. Polsko-czechosłowacka współpraca gospodarcza ma na celu przede wszystkim uzyskanie maksymalnego rozwoju wzajemnej wymiany dóbr i świadczeń. Wymiane te realizować ma traktat handlowy z roku 1947. układ o wymianie towarów, układ o czechosłowackich dostawach inwestycyjnych do Polski oraz układ płatniczy. Obrót towarowy między Polską a Czechosłowacją do r. 1947 sprawdzał się do liczb niewspółmiernie małych w stosunku do możliwości gospodarczych obydwu partnerów. Polska znajdowała się na 19 miejscu w wykazie państw utrzymujących z Czechosłowacją normalne stosunki handlowe. Ogólny obrót międzypaństwowy polsko-czechosłowacki przekraczał ledwo 315 milionów koron tzn. około 6.3 miliona dol. (1946 r.). Dla orientacji podamy, że ogólny obrót czechosłowackiego handlu zagranicznego za rok 1946 wyniósł 25 miliardów koron.

Ta minimalna wzajemna wymiana towarowa polsko-czechosłowacka należała niemal do tradycji lat przedwojennych. Tablica, umieszczona obok z góry, udowadnia stały spadek stosunków handlowych Polski i Czechosłowacji:

Rok	Przewóz do Polski z Czechosłowacji	% ogółu obrotów	Wywóz z Polski do Czechosłowacji	% ogółu obrotów	Razem obróty
1937	9.800.000 \$	4,1 %	8.300.000 \$	3,7 %	18.100.000 \$
1938	8.100.000 \$	3 %	7.700.000 \$	3,4 %	15.800.000 \$
1946	2.293.000 \$	1,6 %	4.083.000 \$	3,2 %	6.376.000 \$

Roku 1946 jak i pierwszej połowy r. 1947 nie można uważać za normalny probierz oceny. Lata te bowiem znamionował brak umowy o wymianie towarów, obrót zaś polsko-czechosłowacki do dnia 2. V. 1947 r. odbywał się w drodze pozaumownej w formie konkretnych transakcji zamiennych względnie w formie świadczeń za dostawy energetyczne z Dolnego Śląska.

Podpisanie w dniu 2 V. 1947 r. tzw. małej umowy, a w dniu 4. VII. 1947 r. normalnej jednorocznej umowy o wymianie towarów (w ramach całego комплекtu umów gospodarczych) dokonało zasadniczego przewrotu. Za wcześnie dziś jeszcze na bilans zamknięcia za r. 1947/48, lecz nie ulega wątpliwości, że w okresie tym wzajemne rachunki podsumowane zostaną obustronnie kwotami nie mniejszymi niż po 33 — 35 milionów dol. W rezultacie udział Czechosłowacji w handlu zagranicznym Polski wzrośnie z tradycyjnych 3-4% do prawie 10% i wykaze wzrost o 300% w okresie 1945-1948. Jeżeli chodzi o udział Polski w handlu zagranicznym Czechosłowacji, to w sprawozdaniu na I półrocze 1947 r. znalazła się Polska na 25 miejscu po Egipcie, Argentynie, Indiach i Brazylii.

Załączona tablica ilustruje rozmiary czechosłowackiego handlu zagranicznego za I półrocze 1947 r. oraz udział w nim Polski.

Kraje	Eksport		Import		Bilans
	Wartość	%	Wartość	%	
1. Szwajcaria . . .	1 512,7	11,6	1 132,0	8,7	+ 380,6
2. Szwecja . . .	1 180,8	9,1	851,8	6,5	+ 329,0
3. Holandia . . .	995,9	7,6	780,0	6,0	+ 215,9
4. Belgia . . .	885,8	6,7	757,5	5,8	+ 128,3
5. Wielka Brytania	697,4	5,3	1 387,5	10,1	- 690,1
6. Jugosławia . . .	697,1	5,3	357,3	2,8	+ 339,8
7. USA . . .	634,7	4,9	1 813,2	14,0	- 1 178,5
8. ZSRR . . .	600,6	4,6	426,8	3,3	+ 193,8
9. Włochy . . .	550,4	4,2	476,2	3,6	+ 74,2
10. Francja . . .	480,0	3,7	496,7	3,8	- 16,3
11. Austria . . .	393,2	3,1	207,6	1,6	+ 165,5
12. Dania . . .	372,0	2,9	410,7	3,2	- 38,7
13. Palestyna . . .	337,0	2,6	48,7	0,4	+ 288,3
14. Turcja . . .	303,6	2,3	666,8	5,1	- 363,3
15. Norwegia . . .	299,6	2,0	221,6	1,6	+ 78,0
16. Węgry . . .	292,3	2,2	219,0	1,6	+ 73,3
17. Bułgaria . . .	256,1	1,9	332,6	2,5	- 76,5
18. Argentyna . . .	253,3	1,9	236,9	2,5	+ 16,9
19. Rumunia . . .	210,6	1,6	85,5	0,7	+ 125,2
20. Niemcy . . .	204,9	1,6	62,5	0,5	+ 142,5
21. Egipt . . .	201,8	1,6	564,1	4,3	- 363,1
22. Indie Bryt. . .	164,4	1,2	189,1	1,3	- 14,7
23. Unia Państw Afryki	139,6	1,1	26,7	0,2	+ 112,9
24. Brazylia . . .	131,1	1,0	216,1	1,6	- 85,0
25. Polska . . .	95,4	0,7	88,7	0,6	+ 6,7
26. Kanada . . .	84,0	0,6	114,9	0,8	- 30,9
27. Grecja . . .	65,2	0,5	159,2	1,2	- 94,1
28. Australia . . .	40,0	0,3	73,1	0,5	- 33,1

Należy sądzić, że w sprawozdaniu za II półrocze 1947 r. Polska przesunie się co najmniej na 9-10 miesięcy pomiędzy Włochy i Francję. Będzie to przesunięcie rewelacyjne w normalnej ewolucji stosunków międzypaństwowych.

Polsko-czechosłowacki obrót towarowy nie może być traktowany na równi z międzypaństwowymi transakcjami handlowymi zawiązanymi w wykonaniu i w ramach normalnych umów. **Zasadniczą koncepcją obrotu jest dążność do wzajemnego uzupełniania systemów gospodarczych obu państw artykułami deficytowymi względnie brakującymi do zrealizowania uchwalonych planów gospodarczych.**

Czechosłowacja posiada deficyt węglowy wynoszący obecnie około 2 milionów ton rocznie. Pomimo wzrostu wydobycia węgla (1947 — 16,5 miliona ton, 1948 r. plan — 17,8 miliona ton) ten deficyt będzie w najbliższym pięcioleciu posiadał charakter trwały. Przyczyna powyższego zjawiska leży w tym, że wprowadzie wydobycie węgla w roku 1948 przekroczy 105% wydobycia przedwojennego, jednakże ogólny indeks produkcji przemysłowej przewyższy w tym roku 110% produkcji z 1937 roku pociągając za sobą większe zapotrzebowanie węgla. Deficyt cynku stanowi zjawisko notoryczne i wyniesie około 18-20.000 ton rocznie. Wreszcie istnieje niezmiennie dotychczas stałe zapotrzebowanie Czechosłowacji na sól kamienną w ilości około 160.000 ton rocznie (z czego 60.000 ton na cele przemysłowe).

Polska jest w stanie pokryć zapotrzebowanie Czechosłowacji w zakresie powyższych surowców, a ponadto ze względu na specjalne warunki położenia geograficznego może podjąć się szczególnego eksportu — energii elektrycznej. Stałe wzrastający na sile przemysł czechosłowacki wymaga dostawy stale zwiększającej się ilości energii elektrycznej, tak że zaplanowana na r. 1948 produkcja energii w ilości 7.400 milionów kWh (180% poziomu przedwojennego) nie stoi na przeszkodzie zgłaszaniu dezyderatów importu energii pod adresem Polski. Elektrownie Dolnego Śląska uzupełniają braki te, dostarczając obecnie około 60.000.000 kWh rocznie, a podpisany w dn. 4. VII. 1947 r. protokół zapewnia z jednej strony Polsce zbyt węgla, cynku i energii elektrycznej na okres 1947-1952 r., a z drugiej strony gwarantuje Czechosłowacji zaopatrzenie w te niezbędne produkty podstawowe. Celem realizacji układów gospodarczych z lipca r. 1947 zawarte zostały kontrakty szczegółowe, zgodnie z którymi Czechosłowacja otrzyma w r. 1947/48 m. in. węgla 1.700.000 ton, soli przeszło 66.000 ton, cynku około 8.000 ton, a ponadto wyraźną pomoc w zażegnaniu postępującego od lat kryzysu aprowizacyjnego.

Odbyte w Pradze Czeskiej w grudniu r. z. posiedzenie Polsko-Czechosłowackiej Komisji Obrotu Towarowego wykazało, że Polska w całości wywiązuje się ze swych zobowiązań eksportowych, gdyż w okresie od 4. VII. do 1. XII. 1947 r. wydano ze strony naszej zezwoleń wywozowych na około 1.100.000.000 koron, co stanowi 56% całości listy towarowej B (eksport z Polski). Odwrotnie eksport z Czechosłowacji pozostawia nieco do życzenia i został pod względem promes wywozowych zrealizowany dopiero w 30%. Powstałe w rezultacie pewne

saldo dodatnie na korzyść Polski musi zostać skompensowane w ciągu pierwszego półrocza 1948 r. przez wzmożone tempo dostaw czeskich i to zarówno dostaw biegowych towarów jako też zamówień inwestycyjnych. **Oprócz bowiem normalnych rocznych zamówień w ramach zwykłej umowy o wymianie towarów Czechosłowacja podjęła się wykonania na zamówienie Polski wielkich inwestycji dla przemysłu polskiego.** Zamówienia powyższe wyniosą ogółem 9,5 miliarda koron (190 milionów dol.) i obejmą m. in. obrabiarki, urządzenia dla przemysłu górniczego, dla przemysłu hutniczego, urządzenia energetyczne i silniki elektryczne, urządzenia dla przemysłu chemicznego, gumowego i cukrowniczego, pompy i kompresory, dźwigi, maszyny rolnicze, traktory, samochody, silniki Diesla, cysterny kolejowe specjalne, sprzęt pożarniczy, urządzenia i aparaty radio i telekomunikacyjne. W celu zrealizowania planu dostaw inwestycyjnych utworzono Polsko-Czechosłowacką Komisję Inwestycyjną, która odbyła w styczniu r. b. swe pierwsze posiedzenie w Pradze Czeskiej. Na zebraniu tym ustalono, że na dzień 1 stycznia 1948 roku zostało ulokowanych w Czechosłowacji zamówień na sumę 2.500.000.000 koron, czyli 26,3% całości. Dla orientacji należy dodać, że plan przewiduje następujący rozwój dostaw inwestycyjnych:

Rok 1947/48	1948/49	49/50	50/51	51/52
Suma 677.550.000 kcs	1.882.800.000 kcs	2.388.650.000 kcs	2.669.900.000 kcs	1.881.100.000 kcs

Rada Współpracy Gospodarczej zapoznała się ze sprawozdaniem Komisji Inwestycyjnej za pierwsze półrocze trwania umowy.

Komisja Komunikacyjna postawiła przed sobą do rozpracowania niezwykle ważne dla obu krajów problemy. Są nimi przede wszystkim sprawa zasadnicza ustanowienia związkowej taryfy przewozowej na trasie od granicy polsko-czechosłowackiej do portów polskich na Bałtyku. Następnym z kolei zagadnieniem był teren portu wolnego w Szczecinie, wydzielonego w części przedsiębiorstwom czechosłowackim. Wreszcie omawiano utworzenie mieszanego polsko-czechosłowackiego przedsiębiorstwa żeglownego na Odrze.

Spośród pozostałych Komisji Polsko-Czechosłowacka Komisja Przemysłowa poza sprawą udostępnienia licencji czeskich dla przemysłu polskiego zbiera projekty dotyczące budowy i odbudowy wspólnych zakładów produkcyjnych.

Polsko-czechosłowackie umowy gospodarcze zasięgiem swym na kontynencie europejskim mogą być porównane dotychczas jedynie z umową Belgijsko-Holendersko-Luksemburską. Jednakże ta ostatnia jest do wykonania nierównie łatwiejsza, gdyż dąży do złączenia państw-kontrahentów w unię celną i finansową, podczas gdy umowa polsko-czechosłowacka ma na celu realizację jak najściślejszej współpracy gospodarczej przy zachowaniu niezależności oraz odrębności systemów ekonomicznych obu krajów. Tak ją też należy oceniać i pod tym kątem należy rozpatrywać sprawozdania z jej działalności.

KOMUNIKACJE W KONWENCJI POLSKO-CZECHOSŁOWACKIEJ

FUNDAMENTEM rozwijającej się po ostatniej wojnie współpracy polsko-czechosłowackiej jest układ o przyjaźni i wzajemnej pomocy z 10 marca 1947 r. Obrona przed niemiecką zaborczością, wspólne dążenia do zapewnienia pokojowego rozwoju obu państw słowiańskich i pełne zrozumienie, że ścisła współpraca między Polską i Czechosłowacją odpowiada ich najżywotniejszym interesom i przyczynia się do kulturalnego i gospodarczego rozwoju obu krajów stanowią istotne podłoże układu.

W bardzo krótkim czasie po zakończeniu wojny oba państwa nawiązały pełną wzajemnej życzliwości współpracę, której wyrazem były:

- a) Umowa w przedmiocie komunikacji lotniczej między Polską a Czechosłowacją z 24 stycznia 1947 r.
- b) Umowa w sprawie wzajemnego zwrotu mienia między Polską a Czechosłowacją z 12 lutego 1946 r.
- c) Protokół z 2 — 12 marca 1946 r. w sprawie wznowienia wzajemnej komunikacji kolejowej między Polską a Czechosłowacją.

Dalszym postępowaniem w rozwoju wzajemnych stosunków polsko-czechosłowackich jest podpisana dnia 4 lipca 1947 r. Konwencja o zapewnieniu współpracy gospodarczej. Jako zasadnicze cele tej współpracy Konwencja wskazuje:

1. maksymalny rozwój wzajemnej wymiany dóbr i świadczeń;
2. maksymalne wykorzystanie dwustronnych możliwości komunikacyjnych w zakresie przywozu, wywozu i tranzytu na lądzie, morzu, rzekach i w powietrzu;
3. nawiązanie ścisłej współpracy gospodarczej między poszczególnymi działami i grupami polskiego i czechosłowackiego życia gospodarczego;
4. nawiązanie ścisłej współpracy między gospodarczymi i technicznymi uczelniami oraz instytucjami naukowymi, badawczymi i doświadczalnymi obu państw.

Dla osiągnięcia tych celów oba państwa zawarły następujące porozumienia, które stanowią załączniki do Konwencji o Zapewnieniu Współpracy Gospodarczej:

I — W zakresie wymiany dóbr i świadczeń:

- a) Traktat handlowy;
- b) Układ o wymianie towarów;
- c) Protokół o zapewnieniu zbytu węgla, cynku i energii elektrycznej z Polski do Czechosłowacji w ciągu 5 lat;
- d) Układ o czechosłowackich dostawach inwestycyjnych do Polski;
- e) Układ płatniczy.

II — W zakresie komunikacji:

Układ komunikacyjny.

III — W zakresie organizacji współpracy gospodarczej:

- a) Układ o współpracy w sprawach finansowych;
- b) Układ o współpracy w przemyśle;
- c) Układ o współpracy w rolnictwie, leśnictwie i wyżywieniu;
- d) Układ o współpracy naukowo-technicznej;
- e) Protokół o bezpośredniej współpracy przy budowie i rozbudowie niektórych obiektów gospodarczych.

IV — W zakresie ogólnej współpracy gospodarczej:

- a) Układ o współpracy w przedmiocie planowania gospodarczego i statystyki.

Protokół końcowy do Konwencji.

Konwencja obowiązuje przez okres 5 lat od daty jej wejścia w życie, z tym że ważność jej przedłuża się przy zachowaniu ustalonych w Konwencji warunków.

W celu koordynacji wszelkich działań wynikających z zawartej Konwencji powołano do życia Radę Współpracy Gospodarczej Polsko-Czechosłowackiej, działającej na podstawie statutu, stanowiącego odrębny załącznik do Konwencji.

Jednocześnie Konwencja przewiduje powołanie wykonawczych organów Rady Współpracy Gospodarczej w postaci komisji polsko-czechosłowackich, działających również na podstawie statutow.

Statut Rady Współpracy Gospodarczej przewiduje powołanie następujących komisji polsko-czechosłowackich:

1. Komisja Obrotu Towarowego,
2. Komisja Inwestycyjna,
3. Komisja Finansowa,
4. Komisja Komunikacyjna,
5. Komisja Przemysłowa,
6. Komisja Rolnicza,
7. Komisja Naukowo-Techniczna,
8. Komisja Planowania i Statystyki.

W miarę rozwoju współpracy między obu państwami mogą być utworzone dalsze komisje.

Dla przeprowadzania studiów gospodarczych, technicznych i organizacyjnych Konwencja przewiduje utworzenie wspólnych polsko-czechosłowackich komitetów, powoływanych w miarę potrzeby przez właściwe komisje. Przykładowo wymieniając Komisja Rolnicza może powołać:

1. Komitet Produkcji Roślinnej,
2. Komitet Produkcji Zwierzęcej,
3. Komitet Wyżywienia,
4. Komitet Leśnictwa,
5. Rolniczy Komitet Naukowy,
6. Rolniczy Komitet Współpracy Oświatowo-Kulturalnej,
7. Rolniczy Komitet Obrótu Towarowego,
8. Rolniczy Komitet Mechanizacji i Elektryfikacji,
9. Komitet Planowania w Rolnictwie, Leśnictwie i Wyżywieniu,
10. Komitet Weterynaryjny.

Komitety są fachowymi organami komisji, która rozpatruje i ocenia ich sprawozdania, uzgadnia ich prace, udziela wskazówek oraz rozpatruje zagadnienia sporne, przedstawiane przez komitety.

Jedynym komitetem, działającym na podstawie własnego statutu jest Polsko-Czechosłowacki Komitet Studiów do Spraw Drogi Wodnej Odra — Dunaj.

Powyższe dane orientują o ogromie zamierzeń w przedmiocie stopniowego uregulowania wzajemnych stosunków gospodarczych, które ujęto w jednej Konwencji w formie szeregu porozumień.

Wszelka współpraca gospodarcza musi uwzględnić odpowiednie czynniki komunikacyjne. Czynniki te w następstwie powojennych zmian terytorialnych, jakie powstały między Polską i Czechosłowacją, mają

pierwszorzędne znaczenie z punktu widzenia interesów przewozowo-komunikacyjnych obu państw. Szczególnie pod względem tranzytowym oba kraje wykazują znaczną współzależność.

Podstawowe znaczenie dla rozwoju tej dziedziny posiada **Układ Komunikacyjny**, na którego podstawie oba państwa zapewniają sobie nawzajem jak najdogodniejsze warunki w zakresie komunikacji kolejowej, morskiej, wodnej śródlądowej, drogowej, lotniczej, pocztowej, telekomunikacyjnej, w pracy portów oraz przedsiębiorstw komunikacyjnych.

W Rozdziale A — wymienionego układu przewidziano powołanie **Polsko-Czechosłowackiej Komisji Komunikacyjnej**, działającej na podstawie odrębnego statutu. Komisja składa się z sekcji polskiej i czeskosłowackiej. W skład komisji powołani będą znawcy zagadnień komunikacyjnych. Każda sekcja pracować będzie na podstawie własnego regulaminu. W pracach komisji mogą brać udział z głosem doradczym, oprócz jej członków, rzeczoznawcy i inne osoby zaproszone przez przewodniczącego jednej z sekcji. Do zadań komisji należy rozpatrywanie wniosków i wydawanie opinii w sprawach dotyczących komunikacji kolejowej, drogowej, wodnej śródlądowej, morskiej, powietrznej, pocztowej, telekomunikacji, pracy portów i przedsiębiorstw komunikacyjnych, a w szczególności:

- a) wykonania polsko-czechosłowackich umów komunikacyjnych;
- b) zmian i ulepszeń we wzajemnych stosunkach komunikacyjnych;
- c) obustronnych zamierzeń komunikacyjnych;
- d) wymiany doświadczeń technicznych i organizacyjnych w dziedzinie komunikacji;
- e) badań, dotyczących szczególnych zagadnień komunikacyjnych;
- f) opracowań okresowych planów przewozowych.

Zebrania komisji odbywają się na przemian w obu krajach. O możliwych odstępstwach od tej zasady decydują na podstawie porozumienia przewodniczący sekcji. Zebrania komisji odbywają się w zasadzie raz na pół roku. Uchwały komisji zapadają jednomyślnie. W przypadku braku jednomyślności sprawa może być odłożona do następnego zebrania komisji albo przekazana Polsko-Czechosłowackiej Radzie Współpracy Gospodarczej.

W Rozdziale B — statutu ustanowiono zasady kolejowej współpracy polsko-czechosłowackiej, obejmującej: tranzyt, przewozy i taryfy. Istotnym jest stwierdzenie, że we wszystkich sprawach kolejowo-przewozowych oba państwa będą stosowały we wzajemnych stosunkach postanowienia Konwencji Międzynarodowej o przewozie osób i bagażów kolejami żelaznymi (K. M. O.) oraz Konwencji Międzynarodowej o przewozie towarów kolejami żelaznymi (K. M. T.), podpisanych w Rzymie dnia 23 listopada 1933 r. i ewentualne postanowienia innych Konwencji Międzynarodowych, które by mogły wyżej wymienione zastąpić, a do których oba państwa przystąpią.

Stosowane będą też między obu państwami odchylenia od wspomnianych Konwencji, jakie w powojennych warunkach zostały już lub będą umówione dla międzynarodowych komunikacji na kontynencie europejskim.

Dalsze postanowienia obejmują wprowadzenie bezpośrednich taryf towarowych dla możliwie naj-

większej ilości towarów i relacji we wzajemnej komunikacji tranzytowej, tak kolejowej jak i kombinowanej z innymi komunikacjami. W szeregu innych postanowień ustalono poza tym szczegółowe zasady, które będą obowiązywały przy opracowaniu bezpośrednich taryf towarowych.

Należą tu: wysokość opłat manipulacyjnych, wysokość stawek przewozowych w tranzycie, warunki stosowania taryf, uproszczenie i przyspieszenie formalności przewozowych, ustalenie warunków dla przewozu pewnych towarów, wyłączonych od przewozu kolejami lub ustalenie dogodniejszych warunków dla towarów przyjmowanych warunkowo do przewozu w myśl K. M. T.

Na szczególne podkreślenie zasługuje wzajemne zobowiązanie w przedmiocie ustalenia ilości odpowiednich tras i najkorzystniejszych dla przewozu rozkładów jazdy.

Jednocześnie zlecono Polsko-Czechosłowackiej Komisji Komunikacyjnej opracowanie na każde półrocze programu przewozów tranzytowych w komunikacji: porty morskie polskiego obszaru celnego — Czechosłowacja i Czechosłowacja — ZSRR tranzytem przez Polskę i odwrotnie.

Program ten będzie ustalał ilościowo rozmiary przewozów i poszczególne rodzaje towarów, przewidując właściwy stosunek pomiędzy towarami masowymi w rodzaju rud, pirytów itp. a cennymi surowcami zamorskimi specjalnie w rodzaju bawełny oraz wyrobami przemysłowymi. Program ten będzie uwzględniał z jednej strony strukturę czechosłowackiego handlu zagranicznego, z drugiej zaś strony zdolność przeładunkową polskich portów morskich, stan ich połączeń żeglugowych oraz zdolność przepustową polskich kolei i dróg wodnych.

Według analogicznych zasad komisja będzie opracowywała program przewozów tranzytowych pomiędzy Polską a czechosłowackimi portami śródlądowymi oraz pomiędzy Polską a państwami trzecimi w tranzycie przez Czechosłowację, przewidując właściwy stosunek pomiędzy towarami masowymi, jak węgiel, koks itp. a innymi towarami.

Programy będą miały na celu w możliwie szerokim zakresie, przy zachowaniu zasad gospodarczo uzasadnionej kalkulacji, uzyskanie jak największej ilości przewozów przez polskie porty morskie oraz przez czechosłowackie porty śródlądowe na Dunaju. Jeżeli przy opracowywaniu tych programów okaże się, że rzeczywisty stan przewozów temu nie odpowiada, komisja zwróci na to uwagę innym zainteresowanym komisjom polsko-czechosłowackim, ewentualnie Polsko-Czechosłowackiej Radzie Współpracy Gospodarczej.

Programy przewidywać będą ponadto skuteczne środki, jakie będą zastosowane przez oba państwa dla ich ścisłego zrealizowania, a między innymi rozmiary pomocy wagonowej, niezbędnej dla przeprowadzenia wyżej wymienionych tranzytów.

Przy przewozie osób, bagażu i przesyłek ekspresowych zobowiązano się wzajemnie do nieczynienia różnicy między obywatelami obu państw w zakresie odprawy, przewozu, stosowania taryf, opłat publicznych i danin dotyczących tych przewozów.

Rozdział C — obejmuje postanowienia dotyczące portów morskich.

Przy korzystaniu z wszelkich urządzeń w portach morskich i z obsługi portowej zapewnia się przedsiębiorstwu żeglugi morskiej, ich pracownikom, statkom i ładunkom drugiej Strony jak najdogodniejsze warunki udzielone innym, a w każdym razie to samo obchodzenie się jak z krajowymi przedsiębiorstwami żeglugi morskiej, ich pracownikami, statkami i ładunkami. Porty morskie w Szczecinie, Gdyni — Gdańsku będą uważane jako bazy żeglugowo-techniczne dla czechosłowackich handlowych statków morskich, a w szczególności w portach tych będą:

zapewnione dogodne miejsce dla cumowania, zakotwiczenia oraz dla magazynowania przedmiotów potrzebnych dla ich ruchu i utrzymania,

udzielone wszelkie konieczne środki dla ich ruchu, jak zapewnienie zaopatrywania w materiały pędne, smary, wyposażenie statkowe, żywność, wodę do picia i do innego użytku itp.,

zapewnione wszelkie udogodnienia, jak możność użycia stoczni, przeprowadzenia wszelkiego rodzaju napraw, klasyfikacji, wyposażenia łączności telekomunikacyjnej itp.

Oprócz powyższych ułatwień Czechosłowacja otrzyma w porcie w Szczecinie Wolny Obszar Celny (Wolna Strefa).

W Rozdziale D — omówiono wzajemną współpracę w dziedzinie żeglugi morskiej. Przedmiotem tej współpracy będą następujące zagadnienia:

- ustalenie jednolitych taryf (stawek) i warunków przewozowych,
- wprowadzanie w porozumieniu z kolejami lub żegluga śródlądowa obu państw bezpośrednich dokumentów przewozowych,
- wprowadzanie bezpośrednich taryf przewozowych w kombinowanym przewozie kolej — statek,
- wzajemna pomoc i współdziałanie w innych wypadkach działalności techniczno-przewozowej, jak np. w zakresie naprawy obiektów pływających, magazynowania ładunków, awarii, telekomunikacji, uzupełniania braku w załogach statków, obsłudze portowej, zaopatrywania w materiały pędne itp.

Rozdział E — zawiera postanowienia w przedmiocie żeglugi i portów śródlądowych (rzecznych), w myśl których osoby prawne lub fizyczne wskazane przez rząd Polski lub Czechosłowacji mogą otrzymać zezwolenia na zakładanie i działalność przedsiębiorstw, dopuszczonych do uprawiania żeglugi na śródlądowych drogach wodnych drugiego państwa. Współpraca ta obejmie następujące zagadnienia:

- najdalej idące wykorzystanie taboru pływającego, ustalenie jednolitych warunków i jednakowych taryf przewozowych i przeładunkowych,
- wprowadzenie w porozumieniu z kolejami żelaznymi i przedsiębiorstwami żeglugi obu państw bezpośrednich dokumentów oraz kombinowanych taryf przewozowych,

c) wzajemną pomoc i współpracę w innych wypadkach działalności techniczno-przewozowej, jak np. w zakresie naprawy obiektów, magazynowania ładunków, awarii, telekomunikacji, uzupełniania braków w załogach statków i w obsłudze portowej, w zaopatrywaniu w materiały pędne itp.,

d) ustalanie i stosowanie jednolitych warunków pracy oraz wysokości wynagrodzenia, premii itp. dla swoich pracowników.

Rozwinięcie i uzupełnienie tego rozdziału stanowią ujęte w osobnym załączniku „Zasady współpracy Po'isko-Czechosłowackiej na Odrze”. Określają one szczegółowo warunki pracy czechosłowackich przedsiębiorstw żeglugowych na drodze wodnej Odry wraz z jej dopływami i łączącymi się z nią kanałami.

W Rozdziale E — wyrażono zgodę obu państw co do potrzeby przeprowadzenia studiów niezbędnych przed przystąpieniem do budowy nowej drogi wodnej Odra—Dunaj oraz wiążących się z nią zagadnień technicznych, organizacyjnych i gospodarczych. Projekty te powinny przewidywać taką kolejność prac, aby pierwsze ich etapy dawały bezpośrednie i realne korzyści obu państwom.

W tym celu powołany będzie Polsko-Czechosłowacki Komitet Studiów dla Spraw Drogi Wodnej Odra—Dunaj, będący organem Polsko-Czechosłowackiej Komisji Komunikacyjnej.

Zadaniem tego komitetu będzie:

- ustalenie założeń gospodarczych i technicznych w projektach drogi wodnej Odry — Dunaj z punktu widzenia zadań dróg wodnych, które mają być połączone;
- opracowanie podstawowych założeń technicznych dla projektu kanału Odry — Dunaj, a w szczególności trasy i normalnych przekrojów kanału, typów i zasadniczych wymiarów budowli, jak śluzy żeglugowe, podnośne, mosty kanałowe itp. oraz zasad gospodarki wodnej w dorzeczu Odry pod kątem potrzeb żeglugi w zakresie interesującym oba państwa;
- opracowanie programu budowy drogi wodnej Odra — Dunaj oraz jego poszczególnych etapów;
- prowadzenie wszelkich innych zadań i czynności związanych z wyżej wymienionymi pracami.

Komitet będzie się składał z sekcji polskiej i czechosłowackiej.

Z całym optymizmem można twierdzić, że przyszłość stosunków komunikacyjnych między Polską i Czechosłowacją na tle omówionych zasad ma wszelkie podstawy pomyślnego rozwoju na przyszłość. Sojusz, przyjaźń i współpraca gospodarcza obu państw wiążą je i zbliżają do siebie. W tych warunkach zgodna i celowa współpraca w dziedzinie komunikacyjnej polsko-czechosłowackiej będzie dalszym ogniwem zwartości działania i najpoważniejszym gwarantem pokoju w tej części Europy.

LUDWIK KRZYMUSKI (Warszawa)

ZAGADNIENIE WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ PAŃSTW POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ EUROPY

SZEREG wspólnych niebezpieczeństw, celów i zagadnień łączy państwa południowo-wschodniej Europy i daje podstawę do przesłanek i tez współpracy gospodarczej tych państw.

Pierwszą podstawową tezą współpracy jest niebezpieczeństwo odzyskania przez Niemcy roli ośrodka dyspozycji gospodarczej w środkowej Europie. Niebezpieczeństwo to istnieje na skutek dążeń polityki Stanów Zjednoczonych do odbudowy Niemiec przed odbudową krajów, które stały się ofiarą ich agresji i były przez nie zniszczone.

Dalsze przesłanki współpracy są łącznym wynikiem podstawowej tezy niebezpieczeństwa niemieckiego oraz wspólnej problematyki gospodarczej spowodowanej podobieństwem modeli ustrojów społeczno-gospodarczych. Wyrazem tych ustrojów jest unarodowienie w państwach południowo-wschodniej Europy podstawowych środków produkcji, transportu i finansów i w konsekwencji przejście tych państw na gospodarkę planową.

Z dalszych przesłanek współpracy wysuwa się przede wszystkim na czoło wspólne szukanie dróg

dla samozabezpieczenia się państw południowo-wschodniej Europy przed kryzysem gospodarczym, nadciągającym w państwach o ustroju kapitalistycznym.

Czołowym jest również zagadnienie spowodowane łącznie militarną klęską Niemiec oraz przejściem państw południowo-wschodniej Europy na inny ustrój gospodarczy, a mianowicie wspólne wykorzystanie spuścizny po dominujących wpływach przede wszystkim Niemiec, a następnie innych krajów zachodniej Europy.

Oczywiście rozważania tych zagadnień prowadzone być mogą jedynie w założeniu, że współpraca państw południowo-wschodniej Europy jest wyrazem dążenia do utrzymania pokoju w Europie, w ramach ścisłej współpracy z ZSRR.

Krótką charakterystyką przedwojennej sytuacji gospodarczej grupy w/w krajów oparta na przykładach, wskaże nam niektóre kierunki i perspektywy współpracy.

Rolnictwo i przemysły oparte na surowcach rolniczych.

Stopień przeludnienia rolniczego wynosił przed wojną dla całego obszaru przeciętnie około 20% i rozwój uprzemysłowienia nie wystarczał dla przejmowania nadwyżek ludności przez przemysł. Przeludnienie to było pomiędzy innymi funkcją czynników oddziaływających na stopień intensyfikacji samego rolnictwa, a więc np. zastosowania i zużycia nawozów sztucznych, zaopatrzenia w narzędzia rolnicze itd.

Otóż zużycie nawozów sztucznych w latach 1930 — 9140 w kilogramach na jeden hektar uprawnej ziemi dla poszczególnych 6-ciu krajów — w porównaniu z Niemcami — przedstawiało się następująco¹⁾:

Niemcy	— 70,7 kg
Czechosłowacja	— 18,3 „
Polska	— 4,8 „
Węgry	— 1,1 „
Jugosławia	— 0,6 „
Rumunia	— 0,09 „
Bułgaria	— 0,01 „

Pomostem między produkcją rolniczą a przemysłową są **przemysły przeróbki produktów rolniczych**, stanowiące główne, jeżeli nie najgłówniejsze, linie rozwoju przemysłowego krajów Bałkańskich i środek zmniejszenia nadmiaru ludności rolniczej.

Klasyczne i tradycyjne przemysły spożywcze, jak młynarstwo, piwowarstwo, cukrownictwo i gorzelnictwo wykazują w niektórych z tych krajów niedostateczny stopień wyzyskania istniejących środków produkcji. Natomiast przykładem potencjalnych możliwości rozwoju mogą być dwa działy przemysłu: zabezpieczenia i konserwacji psujących się środków żywnościowych, jak konserwy w puszkach, zamrażanie, dehydracja, suszenie jarzyn i owoców, wędliniarstwo etc. oraz przeróbki roślin przemysłowych, jak lnu, konopi, nasion oleistych, tytoniu etc.

Przykłady naturalnych zasobów i bogactw przemysłowych obszaru.

Po obu stronach pogranicza Polsko-Czechosłowackiego na Śląsku Polskim i Morawach Czechosłowackich znajduje się jeden z najbogatszych **okręgów**

węglowych Europy, a ogólne rezerwy węgla tego okręgu są oceniane na blisko 145 miliardów ton, z czego 13 miliardów ton po stronie czechosłowackiej²⁾. Na okręgi przemysłowe, które powstały na tym terenie po polskiej i czechosłowackiej stronie, składa się szereg przemysłów kluczowych, jak węglowy, hutniczy, energetyczny, chemiczny etc. Okręgi te posiadają poważne dane i duże potencjalne możliwości rozwoju oraz odegrania wielkiej roli w ekonomice i uprzemysłowieniu grupy krajów południowo-wschodniej Europy.

Natomiast kraje Bałkańskie posiadają poważne rezerwy **sił wodnych**, które poprzez elektryfikację przedstawiają potencjalne możliwości rozwoju i ekstensyfikacji przemysłu i rzemiosła, jak również między innymi oddziaływać mogą na rozwój przemysłu elektrochemicznego i elektrometalurgicznego.

Z dalszych głównych naturalnych bogactw obszaru należy wymienić: **metale nieżelazne**

Polska	— cynk,
Jugosławia	— cynk, ołów, miedź, chrom, bauxyt (aluminium),
Węgry	— bauxyt,

rudy żelazne o wyższej zawartości żelaza — Jugosławia,

lasy zasobne we wszelkiego rodzaju nietropikalne odmiany drzew — kraje Bałkańskie.

Stosowane przed wojną metody przeróbki przemysłowej drewna były raczej ograniczone i nie wykraczały poza produkcję celulozy oraz miazgi drzewnej, suchą destylację względnie prymitywną mechaniczną przeróbkę. Istnieją więc znaczne potencjalne możliwości przemysłowej przeróbki drewna na bardziej uszlachetnione wytwory — szczególnie w drodze chemicznej.

Przykłady porównawcze z dziedziny produkcji i zużycia niektórych artykułów przemysłowych.

Kwota produkcji stali w 1937 r. w porównaniu z Niemcami w tysiącach ton:

Niemcy	— 19.356	
Czechosłowacja	— 2.315	Przy stopniu wykorzystania zdolności
Polska	— 1.467	produkcyjnej zakładów 90%
Węgry	— 647	
Rumunia	— 277	
Jugosławia	— 235	

Zużycie niektórych artykułów konsumcyjnych w kilogramach na głowę ludności w 1937 r. (w porównaniu z krajami zach. Europy)³⁾.

	Bawełna w kg	Papier w kg	Mydło zawart. tłuszczu w kg	Cukier w kg
Przeciętne zużycia w krajach zachod. Europy (włącznie z Niemcami)	8,0	30,0	6,0	32,0
Czechosłowacja	4,2	13,9	2,5	22,4
Polska	2,3	5,1	1,5	12,5
Jugosławia	2,0	3,5	0,7	5,4
Węgry	2,4	10,0	brak danych	12,7
Rumunia	2,2	2,8	0,7	6,7
Bułgaria	2,8	brak danych		4,5

²⁾ Strany Mira — Sprawocznik — Ogiz ZSRR — 1946.

³⁾ Economic Development in S. E. Europe (Political & Economical Planning).

¹⁾ Economic Development in S. E. Europe (Political & Economical Planning).

Transport.

Główną podstawą całości środków komunikacyjnych obszaru jest sieć kolejowa, której gęstość w stosunku do ogólnego stopnia rozwoju ekonomicznego obszaru nie jest dysproporcjonalnie niska. Natomiast rozplanowanie sieci kolejowej nie nadaje się do nowych kierunków handlu oraz obecnych ekonomicznych stosunków i warunków. Całość przedstawia nie zrównoważony i nieskoordynowany w swych składowych częściach system komunikacji (dróg i kolei).

Ten stan rzeczy jest wynikiem rozwoju komunikacji w przeszłości, kiedy wiele dróg żelaznych i szosowych wybudowane było w ogóle dla celów strategicznych i politycznych. Inne wybudowane były bez uwzględnienia lokalnych i regionalnych wymagań, łącząc pewne rejony z ośrodkami dyspozycji politycznej, ale nie jedne z drugimi.

Rysem charakterystycznym całego systemu komunikacyjnego jest to, że drugorzędne linie zbiegają się do kilku ośrodków głównych arterii komunikacyjnych, które wszystkie biegną z zachodu na wschód i południowy wschód (z wyjątkiem Czechosłowacji — ze względu na jej rozmieszczenie w dawnej monarchii Austro-Węgierskiej).

Całość zagadnień transportu kolejowego przedstawia więc duże pole do współpracy i koordynacji pomiędzy poszczególnymi państwami południowo-wschodniej Europy.

Żegluga śródlądowa.

Dominujące znaczenie w żegludze śródlądowej dla grupy krajów Bałkańskich ma Dunaj. Pomimo że jest to najdłuższa spławna rzeka w Europie środkowej, transport na niej przed wojną był stosunkowo słaby i wynosił 5—7 milionów ton rocznie w porównaniu z 70 milionami ton na systemie Renu. Flotylla barek na Dunaju była wykorzystana jedynie w 40%. Jedną z największych wad systemu spławnego Dunaju jest to, że kierunek biegu rzeki jest odwrotny do kierunku głównego nateżenia ruchu towarowego, a trudniejszy i kosztowniejszy ruch towarowy w górę rzeki wyrażony w tono-kilometrach jest 3—4 razy większy niż ruch w dół rzeki⁴⁾.

Zagadnienia transportu i tranzytu towarowego grupy państw południowo-wschodniej Europy są obiektem specjalnego zainteresowania naszego kraju. Doskonałe położenie geograficzno-tranzytowe po wojnie, a w szczególności dyspozycja żegluga na Odrze wraz z portem w Szczecinie, predystynuje Polskę do roli głównego przewoźnika środkowej Europy.

Zewnętrzny obrót towarowy.

Cyfry zewnętrznego obrotu towarowego (eksportu i importu) państw południowo-wschodniej Europy w okresie przedwojennym wskazują na niski procent wzajemnych obrotów towarowych tych krajów oraz obrotów z ZSRR w porównaniu z obrotami towarowymi z Niemcami i krajami Europy zachodniej. Np. obroty towarowe Czechosłowacji w roku 1936 przedstawiały się w stosunku procentowym następująco:

Eksport z Czechosłowacji i Import do Czechosłowacji:

	Eksport	Import
Kraje połud.-wsch. Europy (razem)	14,9	(razem) 13,8
Polska	2,1	2,8
Jugosławia	5,3	4,1
Węgry	2,0	1,8
Rumunia	4,7	4,6
Bulgaria	0,8	0,5
ZSRR	2,2	1,1
Niemcy	14,5	17,3
Europa zach.	22,9	22,3

Po wojnie wzajemne obroty towarowe Czechosłowacji i Polski były b. niskie, a Polska w porównaniu z innymi krajami stała do niedawna na 24 miejscu jako eksporter do Czechosłowacji, a na 25 miejscu jako importer z Czechosłowacji.

W zakresie całokształtu współpracy gospodarczej będzie dążenie wspólnymi siłami państw objętych współpracą do dorównania Niemcom pod względem potencjału, organizacji, aparatury gospodarczej oraz form gospodarowania celem stworzenia warunków dla przejęcia ich gospodarczej roli w środkowej Europie.

Wszystko to są przykłady **wspólnej problematyki gospodarczej** krajów południowo-wschodniej Europy. Prowadzą one do wniosku, że te wspólne problemy mogą i powinny być przedmiotem wspólnych studiów, tym bardziej że mentalność sfer gospodarczych zainteresowanych krajów kształtowała się pod wpływem tej samej szkoły.

Kwestią o nie mniejszym znaczeniu niż związki polityczne jest zagadnienie wspólnych korzyści praktycznych, jakie może przynieść ścisła, konkretna i faktycznie realizowana współpraca na polu gospodarczym.

Postulaty solidaryzmu gospodarczego oraz uzgadniania planów gospodarczych.

Obecnie realizowane przez państwa południowo-wschodniej Europy plany gospodarcze były opracowane przed wysunięciem postulatów wzajemnej międzypanstwowej współpracy gospodarczej, względnie przed zawarciem odnośnych konwencji i umów gospodarczych.

Rozszerzanie i pogłębianie tej współpracy opiera się na przekonaniu, opartym na doświadczeniach przeszłości, sytuacji obecnej i przewidywaniach przyszłości, że zaistnieją warunki i potrzeba zrealizowania w ramach grupy tych państw postulatu solidaryzmu gospodarczego.

Pierwszym warunkiem i dowodem realizacji tego postulatu byłoby uprzednie uzgadnianie wzajemnych planów gospodarczych przede wszystkim w dwóch następujących kierunkach: **podziału i specjalizacji produkcji** w poszczególnych działach przemysłu w oparciu zarówno o bogactwa naturalne poszczególnych krajów, jak i o stojące do dyspozycji środki produkcji; — **projektowanych inwestycji**, które po wzajemnym uzgodnieniu zadań bieżących i przyszłych zapewniałyby maksimum wykorzystania stojących do dyspozycji i projektowanych środków produkcji, urządzeń i aparatury przemysłowej.

⁴⁾ Economic Development in S. E. Europe (Political & Economical Planning).

Współpraca na tym polu polegałaby między innymi na kompletowaniu wzajemnymi siłami aparatury przemysłowej, zdekompletowanej na skutek odłączenia przemysłów, będących przed wojną własnością zagranicznych grup kapitałowych, od ich dawnych ośrodków dyspozycji.

Realizacja tych postulatów w zakresie rozbudowy środków produkcji, transportu, instytutów badawczych etc. pod kątem widzenia wzajemnego podziału zadań pozwoli na uniknięcie inwestycji nie mających gospodarczego uzasadnienia lub wręcz nierozsądnych.

W zakresie zewnętrznego obrotu towarowego: zbytu na eksport i zaopatrzenia z importu, podziału wzajemnych zadań i uzgadnianie planów pozwoli na uniknięcie krzyżowania się tych planów na rynkach zagranicznych.

Główne kierunki współpracy gospodarczej obejmują następujące działy życia gospodarczego:

1. obrót towarowy,
 2. inwestycje,
 3. komunikację (transport),
 4. finanse,
 5. przemysł,
 6. rolnictwo,
 7. naukę i technikę,
 8. planowanie i statystykę
- na usługach życia gospodarczego.

Ich zadania są zbyt dalekosiężne i fachowe, aby mogły być ujęte w krótkim ogólnym artykule, głównie przeznaczonym dla podkreślenia całości zagadnienia o kapitalnym znaczeniu.

Natomiast nie można nie wspomnieć o zrealizowanych dotychczas z inicjatywy Polski umowach o współpracy gospodarczej oraz o środkach działania dla ich realizacji.

Takie umowy o charakterze dwustronnym zostały zawarte dotychczas z Czechosłowacją i Jugosławią. Dają one podstawy prawne i ramy dla szerokiej i o głębokim zasięgu współpracy gospodarczej.

Oddzielne traktaty, układy i protokoły określają cele, precyzują środki działania i przewidują komisyjne organa dla realizacji współpracy w poszczególnych działach życia gospodarczego. Całość aparatury współpracy — szczególnie z Czechosłowacją — jest obecnie w trakcie obustronnego montażu.

O ile samo zawarcie umów nie napotykało na większe trudności, o tyle wykonanie ich stawia przed nami bardzo poważne zadania.

Należy pamiętać, że przewidziane formy i metody współpracy są czymś zupełnie nowym w stosunkach międzynarodowych, a jednocześnie nie zapominać o obciążeniach wywodzących się z przeszłości i o różnicach mentalności partnerów. Aparat współpracy i przewidziane środki działania umożliwiają bezpośrednie kontakty specjalistom — „odpowiednikom” obydwóch stron, w różnych dziedzinach i na różnych szczeblach życia gospodarczego. Od ich dobrej woli, wzajemnego zrozumienia i umiejętności współpracy zależy, jaka realna treść będzie nadana zawartym układom. Zadania ich nie są łatwe i wymagają przede wszystkim od wybranych z obydwu stron specjalistów wzajemnego poznania swych partnerów, znalezienia z nimi wspólnego języka, jak również zapoznania się z odcinkami życia gospodarczego obcego im terenu. Umiejętność współpracy związana jest z umiejętnością negocjowania, w trakcie którego należy pamiętać, że o ile w grę wchodzi interesy partnera, miarodajne są motywy współpracy, solidaryzmu i lojalności, a nie krótkowzrocznej konkurencji i egoizmu gospodarczego.

Dla realizatorów celów i zadań gospodarczych państw o ustrojach demokratyczno-ludowych, upaństwowionych środkach produkcji i gospodarce planowej, jakimi są zainteresowane kraje południowo-wschodniej Europy, tego rodzaju współpraca będzie egzaminem w dotychczas niespotykanej międzypaństwowej skali.

WACŁAW KONDESKI (Warszawa)

PRZYCZYNEK DO TRAKTOWANIA ZAGADNIENIA DOCHODU NARODOWEGO

(Artykuł dyskusyjny.)

I. Za szczęśliwą uważam okoliczność, że Dyr. Minc wszczął dyskusję o dochodzie narodowym. Każda polityka gospodarcza prowadzi tak czy inaczej do zagadnienia podziału dochodu narodowego. Nie stanowi to istotnej różnicy w płaszczyźnie jakiego ustroju zagadnienie to będzie traktowane. Powstaje ono zawsze z tą konsekwencją powszechną, iż z natury swojej wywołuje również zawsze problem swego źródła, tzn. dochodu narodowego, który ma się stać przedmiotem podziału. Rzecz prosta, że w gospodarce planowej, traktowanej jako system polityki gospodarczej Państwa, zagadnienie to nabiera zupełnie szczególnego znaczenia. Cele gospodarstwa planowego leżą przecie również w obszarze podziału dochodu narodowego, a fakt ten już sam przez się wyjaśnia podstawowe i decydujące znaczenie, jakie dla planizmu mieć musi zagadnienie tegoż dochodu jako takiego.

Dlatego to metodyka ustalania dochodu narodowego posiada ogromne znaczenie dla całej meto-

dologii planowania gospodarczego. Wymaga też ona bardzo wszechstronnego i gruntownego opracowania, szczególnie w takich warunkach jak nasze, tzn. w ustroju, że tak powiem, amfibicznym, opartym z jednej strony na założeniach gospodarki społecznej, a z drugiej — gospodarki indywidualistycznej ze wszystkimi sprzecznymi obiektywnie konsekwencjami, które z obydwu tych zasad nieuchronnie wypływają. Słuszne też jest stanowisko Redakcji, która pragnęłaby wywołać dyskusję, mającą przyczynić się do ujednolicenia poglądów w sprawie ustalania podstaw obliczenia dochodu narodowego w Polsce. Niemniej jednak sędzę, że ograniczenie dyskusji li tylko i bezpośrednio do powyższego zagadnienia jako takiego nie byłoby może wskazane. Na to, ażeby samo zagadnienie metody ustalania dochodu narodowego należycie postawić i ustalić jego znaczenie, pożytecznym będzie zwrócić uwagę na kilka momentów, związanych z takim a nie innym ujęciem tego

dochodu i wskazującym na perspektywy, w których zagadnienie to traktować należy. Mam nadzieję, że Redakcja nie będzie miała zastrzeżeń przeciwko takiemu rozwinięciu dyskusji i w tej właśnie myśli pozwalam sobie dorzucić do niej garść uwag ze swej strony.

2. Wychodzę z tego samego marksistowskiego założenia, które leży u podstawy wywodów Dyr. Minca, i uważam za niewątpliwie słuszne wyłączenie szeregu usług, a mianowicie usług niematerialnych z grupy elementów tworzących bezpośrednio dochód narodowy i mogących stanowić punkt wyjścia dla obliczenia tego dochodu. Sądzę mianowicie, iż **dochodem narodowym jest li tylko nowa masa wartości, dochodząca w pewnym cyklu gospodarczym do realizacji w organizmie gospodarstwa narodowego poprzez materialną produkcję i materialne usługi.** Marx już w pierwszych rozdziałach 1-go tomu Kapitału daje dla ujęcia tego zagadnienia podstawę zasadniczą w znanej formule, ujmującej wartość masy produktu społecznego, tzn. pełną wartość produktu, wchodzącego na rynek w cyklu gospodarczym, w której to pełnej wartości mieści się z natury rzeczy wartość nowego produktu, czyli dochodu narodowego, omówiona potem szczegółowo w tomie III-cim. Formuła ta brzmi jak wiadomo: $c + v + m^1$), gdzie c oznacza masę zużytego w procesie produkcji kapitału stałego, v takąż masę kapitału zmiennego i m — wartość dodatkową, z tym, że zmiany, zachodzące w wyrazie m w warunkach gospodarstwa uspołecznionego, względnie mieszanego jak nasze, pozostawiam jako w tej chwili dla rozumowania obojętne — na uboczu. Nie można wprawdzie zaprzeczyć, iż obfity szereg usług niematerialnych może również reprezentować elementy tworząc dochód narodowy, jak np. świadczenia lekarza, konserwującego zdolność człowieka do pracy. Przy bliższym traktowaniu sprawy staje się jednak jasne, że produkcyjna wartość nawet takich usług nie znajduje w dochodzie narodowym własnego wyrazu bezpośrednio i manifestuje się w nim li tylko pochodnie, poprzez zwiększenie rozporządzalnej masy pracy. Dlatego też nawet i takie usługi ujawniają się gospodarczo praktycznie w ostatniej linii li tylko przez produkcję materialną i tylko w niej mogą być ujęte. **Toteż nawet one, nie mówiąc już np. o administracji czy o handlu, nie tworzą same przez się i bezpośrednio dochodu narodowego, lecz jedynie wpływają na proces kształtowania się tego dochodu, powstającego w drodze wytwarzania materialnego, na którego masę mogą zresztą, jak wspomniałem przed chwilą, działać bezpośrednio pozytywnie.** Jest to już konsekwencją powiedzianego, iż, wracając do przykładu lekarza, bez względu na wysokość przekazu na udział w dochodzie narodowym, który w postaci siły kupna otrzymują za swe świadczenia lekarze w cyklu gospodarczym, ich produkcyjny udział w powstawaniu dochodu narodowego zależy w całości i li tylko od praktycznej zastosowalności konserwowanych przez nich twórczych właściwości pracy. Jest to oczywiście **a fortiori** miarodajne dla szeregu innych usług niematerialnych, a wszystko to właśnie sprawia, że **udziału w dochodzie narodowym, otrzymywanego przez świadczących te**

usługi, nie można pod żadnym pozorem identyfikować z ich udziałem w produkcji tego dochodu. Inaczej: usługi niematerialne wpływają na powstawanie dochodu narodowego nie przez sam fakt, iż zostają świadczone, lecz jedynie i w tej tylko mierze, o ile materializują się w bezpośrednim procesie produkcji twórczej. Dlatego też zasadniczym nieporozumieniem jest traktowanie wynagrodzenia za usługi niematerialne jako składnika dochodu narodowego. Następuje tu po prostu pomieszanie dwu zgoła różnych pojęć, a mianowicie pojęcia produkcji dochodu z pojęciem udziału w tym dochodzie, który to udział kształtuje się, jak wiemy, pod wpływem czynników różnorodnych i np. w społeczeństwie kapitalistycznym bynajmniej nie zawsze i zgoła nie przyczynowo i nie adekwatnie związanych z istotnym udziałem w tworzeniu dochodu narodowego. Nie dosyć na tym. Nie wolno przy traktowaniu zagadnienia korelacji, istniejącej pomiędzy udziałem w tworzeniu dochodu narodowego a występującym praktycznie uprawnieniem do partycypowania w konsumpcji tego dochodu tracić z uwagi, iż nawet sama produkcja materialna jako taka nie musi w sposób nieunikniony i niejako automatyczny w całości i bezpośrednio reprezentować istotnego dochodu narodowego. Nie ulega przecież wątpliwości, iż nie wszystkie procesy materialne są w istocie w swych wynikach procesami gospodarczo-twórczymi, a konsekwencją tego jest, że **istotna wartość produkcji materialnej musi być oceniana nie ze stanowiska jej osiągnięć jako takich, lecz z punktu widzenia reprodukcyjnej wartości tych osiągnięć w pełnym gospodarczym znaczeniu tego pojęcia.** Tu właśnie natykamy się na dematerializujące ze stanowiska produkcji dochodu narodowego znaczenie błędnych dyspozycji gospodarczych i tutaj właśnie m. in. tkwią rujnujące elementy anarchi gospodarczej, właściwej ustrojowi liberalistycznemu. Tutaj też, a nie gdzie indziej, tkwi jeden z punktów wyjścia, czyniących uspołecznioną gospodarkę planową, tzn. gospodarkę minimalizującą współczynnik błędności w dyspozycjach, wskazaniem gospodarczo-społecznym i takąż koniecznością.

W tym właśnie świetle uwypukla się dopiero znaczenie, które dla metodologii planowania gospodarczego posiada zagadnienie ujęcia dochodu narodowego w ogóle, a tym bardziej dopiero tutaj występują na jaw wszystkie niebezpieczeństwa, wynikające z błędnego postawienia problemu powstawania dochodu narodowego w warunkach gospodarstwa mieszanego, w którym elementy planowości zazębiają się stale i nieustannie z typowymi elementami obiektywnej skłonności do anarchii, właściwej gospodarce indywidualistycznej i immanentnie nieodłącznej dla sektora prywatnego od samego istnienia tegoż. Ale tak samo tutaj występują dopiero na jaw w pełni trudności skonstruowania metody, odpowiedniej dla danych warunków i obiecującej wyniki zdolne stać się pewną podwaliną dla należytej prowadzonej polityki planowania gospodarczego.

3. Po tych, będących zresztą oczywiście maksymalną kompresją rozległego tematu, uwagach wstępnych, które wydają mi się koniecznymi dla stworzenia należytego tła dla dalszych rozważań, pragnę zatrzymać się nieco dłużej nad momentami, bez których uwzględnienia zagadnienia w moim rozumieniu traktować nie należy i nawet nie

¹⁾ c = constantes Kapital; v = variables Kapital; m = Mehrwert.

w

<

wykazywał uprzywilejowanie komunikacji (40 proc. ogółu planowanych wydatków). W r. 1947 wysunął się z kolei na pierwsze miejsce planu przemysł, zajmując 38,5 proc., a plan na r. 1948 dalej kumuluje wysiłki nie tylko na odcinku budowy, ale i dalszej rozbudowy przemysłu, od czego uzależniony jest szybki wzrost produkcji, niezbędny dla naszego rozwoju życia gospodarczego.

Z innych dziedzin gospodarczych zasługuje na uwagę utrzymanie zeszłorocznego tempa odbudowy komunikacji. Dalszy poważny wzrost w cyfrach absolutnych wykazują inwestycje „na człowieka”, wreszcie silnemu wzrostowi budownictwa mieszkaniowego towarzyszy spadek inwestycji budowlano-administracyjnych.

Zasadniczymi elementami wykonania planu są obok środków finansowych, pokrycie materiałowe i siła robocza. Pokrycie wydatków zapewnione zostało przy pomocy nadwyżek budżetowych, dalszej mobilizacji należności UNRRA, przymusowych oszczędności, rozbudowy środków własnych przy stałym odradzaniu się oszczędności dobrowolnych itd. Plan Inwestycyjny finansowany jest ze środków krajowych, środki zaś zagraniczne do planu nie wchodzi w związku z niepewnością realizacji dostaw. Mogą one jedynie powiększyć ogólną kwotę inwestowaną. Zagraniczne dostawy kredytowe w bież. roku sięgają prawdopodobnie kwoty 87 miln. dolarów, przy czym cyfra ta nie obejmuje kredytów, które otrzymamy od Zw. Radzieckiego w wyniku umowy o dostawie sprzętu przemysłowego. Kredyt ten, sięgający 450 miln. dolarów, rozłożony został na lata 1948—56, przy czym już w br. przewidujemy zapoczątkowanie dostaw urządzeń dla hut, fabryk samochodów, fabryk nawozów sztucznych itp. Drugi człon środków zewnętrznych stanowią kredyty z umów handlowych z szeregiem państw. Stopniowo wzrasta udział środków krajowych w finansowaniu nakładów inwestycyjnych z 69 proc. w 1946 r. do 88,5 proc. w 1948 r.

Na odcinku materiałowym poprawa dała się zauważyć jeszcze w r. ub., a dzięki opanowaniu zwyczajki cen na rynku i zawarciu szeregu korzystnych umów handlowych oraz przekroczeniu przedwojennego wskaźnika produkcji przemysłowej, powstały w r. 1948 pomyślniejsze niż w latach ubiegłych warunki materiałowe dla wykonania planu.

Czynnik ludzki nie działał dotychczas hamująco na wykonanie zamierzonych prac w przeciwieństwie do Francji czy Anglii. W roku ubiegłym pojawiły się trudności spowodowane brakiem sił kwalifikowanych niezbędnych dla nowych zakładów. W roku bieżącym możemy odczuwać trudności na odcinku sił roboczych, gdyż rozpoczynamy nowe, często skomplikowane przedsięwzięcia.

Specjalne regionalne napięcie występuje szczególnie na tle inwestycji szczecińskich, gdzie mamy do czynienia z potrojeniem nasilenia robót. Istniejące tam zapotrzebowania

na 7.000 robotników łączy się z koniecznością dostarczenia co najmniej 10.000 izb mieszkalnych. Podobna sytuacja istnieje na Śląsku. I tam problem mieszkań dla robotników wysuwa się na plan pierwszy. Warszawa, dzięki doświadczeniom trzech poprzednich sezonów inwestycyjnych, może łatwiej uniknąć niepożądanych zjawisk w dziedzinie sił roboczych.

Sprawozdawca omawia następnie czołowe problemy Planu Inwestycyjnego, dotyczące przemysłu, komunikacji, rolnictwa i budownictwa. Na inwestycje w tych działach kieruje się blisko 90 proc. nakładów.

W przemyśle większość inwestycji idzie na te gałęzie, które stanowią podstawę produkcji innych przemysłów. Przemysł węglowy otrzyma 13,4 miliarda zł, energetyczny — 8,3 miliarda zł, hutniczy — 8,9 miliarda zł, metalowy — 8,2 miliarda zł, chemiczny — 7,5 miliarda zł, włókienniczy — 5,7 miliarda zł. W r. 1948 ponad 50 proc. nakładów przypada na inwestycje nowe. Należy tu wymienić budowę 12 nowych wielkich zakładów przemysłowych, jak: fabryka samochodów ciężarowych w Starachowicach, która da rocznie 10.000 wozów, dalej: inwestycje w fabryce „Rokita” oraz w zakładach Dwoy koło Oświęcimia, które wytwarzać będą benzynę syntetyczną, w fabryce łożysk kulkowych, w fabryce traktorów, w kopalniach „Gigant” i „Wesoła”.

Komunikacja wraz z łącznością, żegluga i portami za-inwestuje 47,6 miliarda zł. Jako problem pierwszej wagi wysuwa się odbudowa portu i węzła kolejowego w Szczecinie. Chodzi tu o umożliwienie zawijania do portu statków o większym zanurzeniu oraz zwiększenie zdolności przeładunkowej urządzeń portowych.

Całość prac, związanych z produkcją wsi — w oparciu o pomoc kredytową Państwa — zamyka się kwotą 21,8 miliarda zł, z głównym naciskiem na likwidację odłogów.

Plan inwestycyjny Ministerstwa Odbudowy zamyka się kwotą ponad 39 miliardów zł.

Wydatki na inwestycje konsumpcyjne wzrastają w dalszym ciągu. Na czoło inwestycji „na człowieka” wysuwa się oświata, gdzie główne wydatki pójdą na wyposażenie szkół. Inwestycje w dziedzinie zdrowia obejmują przede wszystkim lecznice i zakłady ubezpieczeń społecznych, ubezpieczalnie społeczne i szpitale.

W zakończeniu sprawozdawca stwierdza, że Plan Inwestycyjny jest obrazem naszych potrzeb, trafnie uszeregowanych w ramach rozporządzalnych środków. Plan jest drugim i najtrudniejszym z 3 stopni zbliżających nas do realizacji planu 3-letniego. Znaczenie tegorocznego Planu Inwestycyjnego polega na tym, iż jego efekty wpłyną decydująco na ostateczny bilans osiągnięć planu 3-letniego, podczas gdy efekty przyszłorocznego planu inwestycyjnego dadzą się zaobserwować raczej dopiero po zakończeniu planu 3-letniego.

Określenie inwestora lub inwestycji	Środki systemu finansowego i kredyty bankowe w tysiącach złotych
CENTRALNY ZARZĄD PRZEMYSŁU WŁÓKIENNICZEGO	5.547.473
I. Inwestycje	3.864.473
A. Inwestycje krajowe	3.338.772
Dyrekcja Przemysłu Bawełnianego	990.045
P.Z.P.B. Nr 1 (Scheibler i Grohman) — Łódź	64.424
P.Z.P.B. Nr 2 (Z. Geyer) — Łódź	20.653
P.Z.P.B. Nr 4 (Eitingon) — Łódź	26.804
P.Z.P.B. Nr 5 (Widzewska Manufaktura) — Łódź	63.672
P.Z.P.B. Nr 6 (Gampe, Albrecht i Hofrichter) — Łódź	12.038
P.Z.P.B. Nr 7 — Łódź	18.810
P.Z.P.B. Nr 8 — Łódź	26.240
P.Z.P.B. Nr 9 (Kinderman) — Łódź	13.919
P.Z.P.B. Nr 14 (Ramisch) — Łódź	6.677
P.Z.P.B. Nr 17 (Stolarów) — Łódź	6.584
P.Z.P.B. Nr 21 (Hirsberg) — Łódź	47.025
P.Z.P.B. Nr 22 (Krening) — Łódź	10.346
P.Z.P.B. — Pabianice	103.455
P.Z.P.B. — Częstochowa (fabryki Częstochowa i Zawiercie)	80.695

Określenie inwestora lub inwestycji	Środki systemu finansowego i kredyty bankowe w tysiącach złotych
P.Z.P.B. — Ruda Pabianicka	8.841
P.Z.P.B. — Andrychów, woj. krakowskie	55.057
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	402.233
Obrabiarki do warsztatów reparacyjnych i przyfabrycznych	22.572
Dyrekcja Przemysłu Wełnianego	458.700
P.Z.P.W. Nr 1 (Schweikert) — Łódź	23.512
P.Z.P.W. Nr 2 (Eisert) — Łódź	51.740
P.Z.P.W. Nr 6 Łódzkie Zakł. Przem. Czesalniczego — Łódź	23.513

Określenie inwestora lub inwestycji	Środki systemu finansowego i kredyty bankowe w tysiącach złotych	
P.Z.Wł. — Kalisz	32.730	
P.Z.Wł. — Oddział w Turku	17.916	
Fabr. Gazy Młyńskiej — Pruszków k/Łaska	2.305	
Zjednoczone Zakł. Jedwabn.-Galante- ryjne — Łódź-Południe	17.303	
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	29.155	
Obrabiarki dla warsztatów przyfabrycz- nych	6.894	
Dyrekcja Przemysłu Dziewiarskiego	77.986	
Państw. Fabr. Dziewiarska — Łódź	50.787	
Państw. Zakł. Przem. Dziewiarskiego — Kalisz	14.578	
Opolskie Zjedn. Przem. Dziewiarskiego	5.173	
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	1.803	
Obrabiarki dla warsztatów reperacyj- nych	5.643	
Dyrekcja Przemysłu Konfekcyjnego	363.342	
P.F.K. Ośrodek Nr 6 — Pabianice	28.215	
P.F.K. Ośrodek Nr 4 — Łódź	23.512	
Zjedn. Przem. Konfekcyjnego — War- szawa	56.430	
Państw. Zakł. Konfekcyjne — Wrocław	28.215	
Państw. Zakł. Konfekcyjne — Szcze- cin	9.405	
Państw. Zakł. Konfekcyjne Nr 3 — War- szawa	75.240	
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	135.432	
Obrabiarki dla warsztatów reparacyj- nych	7.093	
Dyrekcja Przemysłu Włókien Łykowych	77.977	
P.Z.P.Wł. Nr 1 — Żyrardów	13.355	
P.Z.P.Ln. Nr 2 — Bielsko	14.107	
P.Z.P.Ln. Nr 3 — Stradom — Często- chowa	25.205	
P.Z.P.Ln. Nr 4 — Odra — Nowa Sól	3.763	
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	11.512	
Obrabiarki dla warsztatów reparacyj- nych	10.035	
Dyrekcja Przemysłu Roszarni Lnu i Konopi	140.765	
Państw. Roszarnia Lnu i Konopi — Wa- silków, woj. białostockie	45.084	
Państw. Roszarnia Lnu i Konopi — Bielsk, woj. białostockie	45.144	
Państw. Roszarnia Lnu i Konopi — Za- woń, woj. rzeszowskie	45.144	
Obrabiarki dla warsztatów przyfabrycz- nych	4.393	
Dyrekcja Przemysłu Artykułów i Tkanin Tech- nicznych	59.251	
Państw. Zakł. Wyrobów Azbestowych „Azbest” — Łódź	39.501	
Państw. Wytw. Lnu i Powroźów — Bielsko	9.405	
Państw. Wytw. Pasów Parcianych — Bydgoszcz	2.821	
Obrabiarki dla warsztatów przyfabrycz- nych	7.524	
Dyrekcja Przemysłu Włókien Sztucznych	887.757	
P.F.S.J. Nr 1 — Tomaszów Mazo- wiecki	324.284	
P.F.S.J. Nr 2 — Chodaków, woj. war- szawskie	84.740	
P.F.S.J. Nr 3 — Wrocław	4.702	
P.F.S.J. Nr 4 — Żydowin k/Szczecina	253.935	
P.F.S.J. Nr 5 — Gorzów, woj. poznań- skie	26.334	
P.F.S.J. Nr 7 — Jelenia Góra	112.954	
Maszyny włókiennicze wg rozdzielnika	65.760	
Obrabiarki dla warsztatów reparacyj- nych	15.048	
Centrala Zaopatrzenia Przemysłu Włókienniczego	56.430	
Naukowy Instytut Badawczy Włókienniczy	18.810	
Centralny Zarząd Przemysłu Włókienniczego	70.537	
Budowa Gimnazjum Włókienniczego — Łódź	47.025	

Określenie inwestora lub inwestycji	Środki systemu finansowego bankowe i kredyty w tysiącach złotych	
Budowa Liceum Jedwabniczego — Mi- lanówek	14.107	
Odbudowa Gimnazjum Chemiczno-Włó- kienniczego — Wrocław	9.405	
B. Inwestycje z importu	525.701	
Snowadła uniwersalne i szybkobieżne, maszyny do wyrobu tasiem. Maszyny do wiązania osnów, maszyny do przewie- kania i krzyżowania. Aparaty do wiązania nici. Maszyny do zszywania. Maszyny i urządzenia przedziałnicze. Urzą- dzenia klimatyzacyjne, aparatura chemiczna i laboratoryjna. Wirówki. Maszyny konfekcyjne, maszyny do przemysłu dzie- wiarskiego. Urządzenia i aparaty kontrolne. Maszyny do produkcji włókien sztucznych. Urządzenia energetyczne. Różne maszyny, obrabiarki.		
II. Renowacje	1.683.000	
A. Renowacje krajowe	1.683.000	
CENTRALNY ZARZĄD PRZEMYSŁU SKÓRZA- NEGO	1.222.955	
I. Inwestycje	1.153.655	
A. Inwestycje krajowe	351.755	
Radomskie Zakłady Obuwia w Radomiu	20.532	
Państwowe Zakłady Obuwia w Chełmku	40.352	
Śląskie Zakłady Obuwia — Prądnik	17.869	
Łódzkie Zakłady Obuwia — Łódź	7.336	
Warszawskie Zakłady Garbarskie w Warszawie	7.994	
Garbarnia w Białymstoku	1.411	
Garbarnia w Żyrardowie	1.881	
Garbarnia w Warszawie	3.762	
Krakowskie Zakłady Garbarskie w Krakowie	55.955	
Garbarnia w Łodygowicach	5.925	
Garbarnia w Szczakowej	15.518	
Garbarnia w Żywcu	1.463	
Garbarnia Nr 1 w Krakowie	20.691	
Garbarnia w Skoczowie	9.875	
Górno-Śląska Garbarnia „Mochała”	376	
Radomskie Zakłady Garbarskie w Radomiu	14.341	
Garbarnia Nr 2 w Radomiu	3.386	
Garbarnia Nr 4 w Radomiu	4.232	
Garbarnia Nr 1 w Radomiu	3.056	
Gimnazjum Chemiczno-Garbarskie w Raciborzu	2.821	
Łódzkie Zakłady Garbarskie w Łodzi	22.666	
Garbarnia w Brzeziu nad Odrą	2.107	

Przemysł państwowy

INŻ. MIECZYSLAW LESZ, Dyrektor Generalny Centr. Zarz. Przem. Metal.

PRZEMYSŁ METALOWY NA PRZEŁOMIE 1947 i 1948 ROKU

Plan produkcji — inwestycje.

PLAN produkcji przemysłu metalowego 1947 roku wykonano z nadwyżką. Wartość produkcji w cenach 1937 r. wyniosła 760 miln. zł, co wobec 504 miln. zł w roku 1946 oznacza wzrost o 50%. Wzrost produkcji 1947 r. w stosunku do 1946 r. według poszczególnych branż przemysłu metalowego ilustruje poniższe zestawienie:

przemysł:	r. 1946	r. 1947	% wzrostu
obrabiarkowy	21.031	30.478,2	145%
taborowy	171.049	285.558,1	166%
motoryzacyjny	10.870	30.092,4	278%
narzędziowy	15.398,2	24.386,6	158%
precyzyjno-optyczny	6.592,5	12.075,6	183%
maszyn rolniczych	23.201,4	40.086,8	172%
budowy maszyn włókienn.	4.800,3	11.279,9	235%
odlewniczy	52.755,3	83.741,7	159%
maszynowy i kotlarski	57.636,3	98.626,3	171%
wyrobów masowych	102.792,7	151.746,5	147%
produkcja różna	38.027	21.696,2	82%

Jak widać, szczególnie silny wzrost miał miejsce na odcinku przemysłów obsługujących inwestycje przemysłowe, tj. w produkcji maszyn włókienniczych, w przemyśle maszynowym i kotlarskim; w przeciwieństwie do roku 1946, kiedy to najsilniej wzrosła produkcja taboru kolejowego związana z inwestycjami Ministerstwa Komunikacji.

Przemysł metalowy wprowadził w 1947 r. szereg nowych wytworów do produkcji. W roku 1947 wykonaliśmy pierwsze traktory w P. Z. Inż. w Ursusie, pierwsze motocykle w Hucie Ludwików w Kielcach (silniki w Psim Polu k/Wrocławia), szereg nowych typów obrabiarek, jak piły hydrauliczne, wiertarki promieniowe, frezarki, kołówki itd.

W roku ubiegłym przeprowadzono wiele poważnych inwestycji, których efekt produkcyjny będzie widoczny w roku bieżącym. Została w poważnej mierze odbudowana fabryka obrabiarek ciężkich w Kuźni Raciborskiej, która w roku bieżącym wypuści 30 tzw. kołówek, tj. tokarek do zestawów wagonowych i parowozowych. Zakończono inwestycje w Fabryce Wagonów oraz w Fabryce Obrabiarek przy Zakładach H. Cegielski, co umożliwiło osiągnięcie produkcji 15 wagonów osobowych miesięcznie oraz obrabiarek o wartości 1/2 miln. zł przedwoj. miesięcznie. Zakończono rekonstrukcję Gliwickich Zakładów oraz Bytomskich Zakładów Budowy Maszyn. Rozpoczęto poważne inwestycje w Zakładach

Starachowickich, w szczególności w Fabryce Hamulców i Fabryce Narzędzi; zakończono odbudowę Fabryki Stowarzyszenia Mechaników w Pruszkowie, co dało możliwość uruchomienia produkcji frezarek w ilości 10 sztuk miesięcznie.

Zagadnienia organizacyjne.

W roku 1947 przemysł metalowy przeprowadził zamierzenia organizacyjne, mające na celu usprawnienie istotnych elementów kierownictwa przemysłem, jak zaopatrzenia, zbytu, finansów itd. W roku ubiegłym zorganizowano Centralę Handlową Przemysłu Metalowego jako nadrzędną organizację branżowych biur sprzedaży przemysłu metalowego. Zorganizowano również Centralę Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Metalowego, której celem jest koordynacja zaopatrzenia przedsiębiorstw, a także centralny zakup niektórych artykułów. Konieczność wzmocnienia kierownictwa technicznego, głębszego podejścia do zagadnień planowania i inwestycji poddyktowała decyzję utworzenia w ramach C. Z. P. M. czterech Dyrekcji Branżowych: Dyrekcji Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Średniego, Przemysłu Motoryzacyjnego oraz Przemysłu Wyrobów Masowych.

W roku ubiegłym ustalono ostatecznie formy organizacyjne przemysłu metalowego, w szczególności ilość przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną. Dokonano też szeregu komasacji zakładów. Na odcinku organizacji wewnętrznej ustalono schematy organizacyjne fabryk, instrukcje pracy Centralnego Zarządu i Dyrekcji Branżowych, schematy organizacyjne Zjednoczeń itd.

W większości przedsiębiorstw wprowadzono arkusze rozliczeniowe, będące podstawą kalkulacji wyrobów. Ustalono normy zużycia materiałów wszystkich wyrobów produkowanych seryjnie. Wprowadzono progresję w płacach, uzależnioną od wydajności.

Współzawodnictwo pracy.

Rok ubiegły był rokiem narodzenia się w przemyśle metalowym ruchu współzawodnictwa pracy. Ruch ten zapoczątkowany w Fabryce Traktorów w Ursusie ogarnął następnie tysiące i dziesiątki tysięcy pracowników przemysłu metalowego. Ruch współzawodnictwa pracy przyczynia się ogromnie do wzrostu wydajności pracy, lepszego wykorzystania urządzeń fabrycznych, a także podwyższenia zarobków.

Druki i materiały księgowości
przebitkowej dla handlu, prze-
mysłu, spółdzielń i banków

perfecta

POLECA FIRMA
E. ALBIŃSKI i Ska
KATOWICE, UL. SŁOWACKIEGO 16
TELEFON NR 356 — 85

487

W wyniku ruchu współzawodnictwa pracy ilość przepracowanych kalkulacyjnych roboczno - godzin wzrosła o kilkanaście, a nawet w niektórych zakładach o kilkadziesiąt procent. Dzięki progresywnej opłacie akordu, przewidującej podwójny zarobek za produkcję daną ponad średnie wykonanie norm brygady, przodownicy pracy osiągnęli w przemyśle metalowym poważne zarobki, przekraczające niejednokrotnie 30.000 zł.

Plany i zadania 1948 r.

Plan 1948 r., zamykający się kwotą 1 miliarda zł w cenach przedwojennych, oznacza wzrost produkcji o 1/3 w stosunku do roku ubiegłego. Wykonanie tego planu będzie wymagało ogromnego nateżenia wszystkich sił ze strony robotników, majstrów, inżynierów, techników, konstruktorów i... — dyrektorów Zjednoczeń i fabryk naszego przemysłu. Procentowy wzrost produkcji poszczególnych gałęzi przemysłu przedstawia poniższa tabela:

	r. 1947	r. 1948	% wzrostu
przemysł			
obrabiarkowy	30.478,2	53.287	175
taborowy	285.558,1	357.877	125
motoryzacyjny	30.092,4	73.594	244
narzędziowy	24.386,6	39.805	163
precyzyjno-optyczny	12.075,6	14.556	121
maszyn rolniczych	40.086,8	48.847	121
budowy maszyn włókienn.	11.279,9	25.891	229
odlewniczy	83.741,7	78.895	94
maszynowy i kotlarski	98.626,3	133.627	135
wyrobów masowych	151.746,5	169.379	111
produkcja różna	21.696,2	23.369	108

Uderza w powyższej tabeli znów bardzo silny wzrost produkcji dóbr inwestycyjnych, przeznaczonych dla przemysłu oraz produkcji motoryzacyjnej.

W roku bieżącym mamy wyprodukować pierwsze parowozy pośpieszne, wagony sypialne, szereg dalszych typów obrabiarek, szereg nowych typów maszyn włókienniczych, jak zgrzeblarki, lewiatany, maszyny do szycia, nowe konstrukcje w przemyśle maszynowym i kotlarskim.

W roku bieżącym mamy również wyprodukować pierwszą serię prototypową samochodów ciężarowych

3-tonowych, a także pierwsze silniki rolnicze i przemysłowe.

Przemysł metalowy ma przeprowadzić w roku bieżącym szereg nowych i szczególnie trudnych inwestycji na sumę przeszło 8 miliardów złotych. Najpoważniejszą inwestycją będzie budowa fabryki samochodów w Zakładach Starachowickich, która już w roku przyszłym powinna dać 1200 sztuk samochodów ciężarowych 3-tonowych, a w roku 1950 — 5000 sztuk.

Drugą niemniej trudną i zupełnie nową dla naszego przemysłu inwestycją będzie urządzenie fabryki łożysk kulkowych w Kraśniku o produkcji 2 milionów sztuk łożysk rocznie. Łożyska kulkowe nie były dotąd nigdy w Polsce produkowane, nasi inżynierowie i konstruktorzy będą więc musieli rozwiązać zupełnie dla nich nowe i obce zagadnienie.

Z poważniejszych inwestycji należy wymienić fabrykę ciężkich maszyn w Elblągu oraz fabrykę kotłów i aparatury chemicznej w Nysie.

W roku bieżącym będą poważnie rozbudowane P. Z. Inż. w Ursusie, przez co będzie umożliwione podwojenie produkcji traktorów. W roku bieżącym ma być urządzona w Zielonej Górze fabryka zgrzeblarek, dająca po pełnym uruchomieniu jedną zgrzeblarkę dziennie.

W dziedzinie organizacji planujemy opracowanie piątej i szóstej klasy planu kont, należytą organizację Biur Fabrykacyjnych w fabrykach, ustalenie dokumentarnej technologii każdego seryjnie produkowanego wytworu naszego przemysłu.

Rok 1948 będzie również rokiem poważnej modernizacji parku maszynowego, podwyższenia ilości rewolwerówek i innych maszyn wysokosprawnych w stosunku do tokarek, szerszego niż dotąd użycia twardych stopów dla podwyższenia szybkości skrawania.

Modernizacja parku i narzędzi wraz z lepszą organizacją warsztatu przy rozwijającym się ruchu współzawodnictwa da możliwość dalszego poważnego wzrostu wydajności. Mamy nadzieję, że planowany wzrost wydajności o 20% będzie nie tylko osiągnięty, ale i przekroczony.

OSIĄGNIĘCIA I ROZWÓJ PRZEMYSŁU CUKROWNICZEGO W POLSCE W ROKU 1947

ROK 1947, trzeci rok odbudowy Polski po jej zniszczeniu wojennym i okupacyjnym, a pierwszy rok trzechletniego Planu Odbudowy jest wyraźnym dowodem, że w marszu do lepszego jutra, zakreślonego tym planem, jedno z czołowych miejsc zajmuje przemysł cukrowniczy.

W roku 1946 czynnych było w czasie kampanii 71 cukrowni, w roku 1947 — 76 cukrowni. Oznacza to odbudowę zniszczonych wojną i zdemontowanych fabryk, w tym pięciu na Ziemiach Odzyskanych, i rozpoczęcie przebudowy cukrowni w Józefowie pod Warszawą na fabrykę gliceryny.

Na Ziemiach Odzyskanych odbudowano cukrownie: Łagiewniki, Cerekiew Polska, Małoszyn, Klecina i Głogów, na Ziemiach Dawnych — cukrownię Włostów.

Odbudowę dokonano w b. trudnych warunkach zaopatrzenia w materiały i przy niewystarczającej

ilości kadr fachowców i dlatego śmiało można powiedzieć, że jest osiągnięciem technika i robotnika przemysłu cukrowniczego.

Okres minionej kampanii zaznaczył się wprowadzaniem szeregu ulepszeń i usprawnień technicznych. Celem uszlachetnienia wytwarzanego produktu rozpoczęto w kilku cukrowniach produkcję rafinady.

Przemysł cukrowniczy jest zależny w swojej wytwórczości od trudności niespotykanych w innych gałęziach przemysłu, a wynikających stąd, że na ilość i jakość otrzymywanego w stosunku do planowania surowca wpływają tego rodzaju czynniki, jak warunki atmosferyczne, występowanie szkodników itp.

Mimo że rok ubiegły nie był pod tym względem zbyt korzystny, trudności zostały pokonane, przynosząc w rezultacie znaczne przekroczenie zaplanowanej produkcji.

Na rok 1947 zaplanowano zakontraktowanie pod uprawę buraka cukrowego 200.000 ha, osiągnięto 209.765 ha. Momenty przytoczone powyżej, a więc susza w okresie siewu i pierwszej wegetacji, szkodniki występujące w dużym natężeniu oraz niewystarczająca ilość nawozów sztucznych (jednakże większa niż w roku 1946 — wzrost z 3 q na 1 ha do 3,6 q na 1 ha) spowodowały, że plon z hektara, który w roku 1946 wynosił 174 q, spadł do 165 q (w roku 1945 wynosił 125 q z ha). Przekroczenie planowanego obszaru plantacji oraz przeprowadzenie zespołowego wysiłku pracy, którego teżami były: podniesienie sprawności załóg pracowniczych, obniżenie przerobowych strat cukru, oszczędności węgla i pomocniczych materiałów kampanijnych oraz podniesienie jakości produkowanego cukru — spowodowało, że plan produkcji przekroczone o 58.000 t cukru (planowano 438.000 ton — osiągnięto 496.000 ton).

Wyprodukowany w bieżącej kampanii cukier będzie w przeważającej części rozprowadzony na rynku wewnętrznym Polski, **podnosząc tym samym spożycie na mieszkańca z 12,5 kg do 14 kg rocznie**, a pozostała część dostarczy Państwu, poprzez eksport, koniecznych dewiz.

Działalność przemysłu cukrowniczego sięga daleko poza sprawy samej produkcji i tak np., ponieważ skład socjalny plantatorów buraka cukrowego uległ znacznemu przesunięciu (przed 1939 r. bazą surowca były wielkie majątki ziemskie, dzisiaj na 514.753 plantatorów — 209.000 to właściciele gospodarstw o powierzchni do 5 ha, 268.938 to właściciele gospodarstw od 5 — 15 ha), **przemysł prowadzi szeroko zakrojoną akcję instruowania rolniczego**, przynoszącego korzyści nie tylko produkcji, ale także ogólne podniesienie kultury rolnej w Państwie. W ramach tej akcji został zorganizowany wspólnie ze Związkiem Plantatorów Przetwórczych Roślin Okopowych konkurs uprawy buraka cukrowego.

Centralny Zarząd Przemysłu Cukrowniczego w trosce o wyrównanie strat powstałych w kadrach fachowców na skutek okupacji oraz o udostępnienie wiedzy młodzieży robotniczej prowadzi we własnym zakresie szkolenie zawodowe.

W r. 1947 wyraża się ono cyfrą 18 urządzonych kursów, na których przeszkolono 1022 pracowników, wysłaniem na kursy innych instytucji 25 pracowników, udzieleniem 12 dłuższych urlopów płatnych na dokończenie wyższych studiów, przyznaniem 330 stypendiów dla młodzieży szkół średnich i wyższych, uruchomieniem Liceum Przemysłu Cukrowniczego w Toruniu, uruchomieniem Gimnazjów Przemysłowych przy cukrowni Świdnica i przy cukrowni Racibórz.

Centralny Zarząd Przemysłu Cukrowniczego prowadzi szeroko zakrojoną akcję socjalną. W roku 1947 zorganizowano:

15 Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem (objęły opieką 2200 dzieci);

12 Przedszkoli (objęły opieką 1100 dzieci);

67 punktów kolonii i półkolonii letnich (objęły opieką 6456 dzieci);

3 domy wczasów (z wczasów skorzystało 2740 pracowników i członków rodzin).

We wszystkich fabrykach są czynne świetlice, w większości fabryk są lekarze fabryczni i ambulatoria.

Rok 1948 przyniesie dalszy rozwój przemysłu cukrowniczego na wszystkich jego odcinkach.

Prowadzona będzie odbudowa dwóch nowych cukrowni na Ziemiach Odzyskanych (Gryfice i Kłuczew) oraz wytwórni butanolu w Raciborzu a także fabryki gliceryny w Józefowie.

Pod uprawę buraka cukrowego będzie zakontraktowany obszar większy niż w roku 1947 (planuje się około 230.000 ha), a tym samym wzrośnie produkcja i przeciętne spożycie cukru na mieszkańca.

Będzie otwarte Technicum, które umożliwi zdobycie kwalifikacji zawodowych tym pracownikom, którzy ze względu na wiek nie mogą korzystać ze szkół typu gimnazjalnego czy licealnego, będą otwarte Gimnazja Przemysłowe przy Zjednoczeniu Przemysłu Cukrowniczego Okręgu Gdańskiego i przy Zjednoczeniu Okręgu Warszawskiego, odbędzie się 30 kursów określonych specjalności.

Planowane jest uruchomienie jednego własnego prewentorium dla dzieci pracowników przemysłu, pięciu Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem, ośmiu przedszkoli, dwóch domów wczasów.

Do najpoważniejszych trudności związanych z produkcją kampanii 1948/49, przewyższonych przez przemysł, zaliczyć należy zapewnienie plantatorom wystarczającej ilości nasion, mimo ich braku w całej Europie na skutek katastrofalnych nieurodzajów w roku 1947.

Trudności, które trwają w dalszym ciągu są to: masowe występowanie pluskwy buraczanej na plantacjach Okręgu Poznańskiego, przerzucające się już na Okręg Warszawski (powoduje znacznie mniejsze zbiory buraka z hektara), lokalne trudności w akcji rozszerzania plantacji, spowodowane w niektórych okolicach niewystarczającą ilością sprzężaju u rolników oraz drożyzną robocizny do obróbki buraka jako też zbyt skromną dawką nawozów sztucznych.

Należy jednak z otuchą patrzeć w przyszłość. Stan inwentarza u rolników zwolna, lecz stale powiększa się, co rokuje lepsze nawożenie i lepszą obróbkę plantacji w przyszłości. Mościce powiększają swą produkcję — będzie można zatem w roku następnym podwyższyć przydział nawozów sztucznych, a rozwój nasiennictwa buraczanego pozwoli również w przyszłości podnieść plon buraka i zwiększyć jego cukrowość.

KRONIKA

ENERGETYKA.

Straty sieciowe energetyki polskiej **mniejsze niż za granicą**. Poważnym osiągnięciem energetyki polskiej jest wybitne zmniejszenie strat na sieci. Odsetek strat, wynoszący w r. 1946

13,8% spadł w r. 1947 do 13,1%. Należy podkreślić, że kraje tak uprzemysłowione, jak Czechosłowacja i Niemcy wykazały w r. 1947 wyższy odsetek strat, a mianowicie: Czechosłowacja 13—22%, Niemcy 16,4% (Mrd.)

PRZEMYSŁ WĘGLOWY.

Produkcja w lutym. W ciągu 23 dni wydobywczych lutego 1948 r. (6 dni świątecznych) Polski Przemysł Węglowy wydobył łącznie 5.240.106 ton węgla, co w stosunku do planowa-

nego wydobycia 4.889-800 ton stanowi 107,2 proc. Poszczególne zjednoczenia przekroczyły plan w następującej kolejności:

	wydob. ton	planu w %
Bytomskie	495.539	112,1
Dąbrowskie	600.824	110,7
Chorzowskie	596.423	110,4
Rudzkie	635.061	109,8
Dolno-Sląskie	271.126	109,1
Gliwickie	559.160	105,0
Katowickie	555.070	104,5
Jaworz.-Mikol.	522.928	104,5
Rybnickie	493.384	103,6
Zabrskie	520.591	102,4

Pod względem wydajności na pierwszych miejscach znalazły się zjednoczenia:

Chorzowskie	1.381 kg
Katowickie	1.331 kg
Rudzkie	1.318 kg
Bytomskie	1.298 kg
Zabrskie	1.232 kg

Przeciętna dzienna wydajność przypadająca na jednego robotnika wynosi dla Zagłębia Śląsko-Dąbrowskiego 1.213 kg, dla całego przemysłu węglowego 1.175 kg. Plan załadunku wykonano w 108,8 proc., załadowując 3.896,415 ton.

Produkcja koksołni przem. węglowego w latach ubiegłych i plan na rok 1948. Koksołnie przemysłu węglowego nie wykonały w całości planu produkcyjnego na rok 1947. Pomimo tego produkcja ich w ub. r. była znacznie wyższa niż w latach poprzednich. Ilustruje to następujące zestawienie:

	Produkcja w tonach		% wykonania planu w 1947 r.
	1946 r.	1947 r.	
koks	2.138 072,0	2 812 873,0	102,3
smoła	79 677,4	97 53 2	98,1
benzol	25 275,1	21 908,5	93,6
siarczan amonu	19.478,8	29 862 9	84,7
pak	13 505,7	14.914,8	111,0
naftalen	683,2	1.031,0	15,6

Niedociągnięcia w zakresie produkcji smoly, benzolu i siarczanu amonu wynikły z przyczyn od koksołni niezależnych, a mających swe źródło częściowo w braku potrzebnych do produkcji: oleju płuczkowego (do wmywania benzolu) i kwasu siarkowego (do wiązania amoniaku), częściowo zaś w trudnościach transportowych, które uniemożliwiały pełne zaopatrywanie niektórych koksołni w potrzebny surowiec. Plan koksołni na rok 1948 przewiduje produkcję 3.000.000 t koksu, 105.000 t smoly, 35.000 t benzolu, 27.500 t siarczanu amonu, 18.000 t paku i 650.000 t naftalenu.

Wyniki współzawodnictwa górników w roku 1947. Dowodem pozytywnego znaczenia akcji współzawodnictwa dla przemysłu węglowego jest stale wzrastająca liczba przodujących górników, tj. takich którzy wykonują wyznaczoną normę pracy w 180-ciu i więcej procentach. Stan ilościowy tych górników w poszczególnych miesiącach ub. r. przedstawiał się następująco:

maj 1947 r.	515
czerwiec	651
lipiec	980
sierpień	1.216
wrzesień	1.645
październik	2.192
listopad	3.020
grudzień	3.447

Górników, którzy we wrześniu 1947 r. wykonali 250 i ponad 250 procent normy, było 32, w grudniu 1947 r. liczba ich wzrosła do 245. Podział górników według procentowego wykonania normy w grudniu ub. r.:

	normy wykon.
od 180 do 200%	1.982
od 200 do 250%	1.220
od 250 do 300%	158
od 300 do 350%	59
od 350 do 400%	12
od 400 do 440%	14
506%	2

Akcja werbunkowa w kraju. Werbunek pracowników do przemysłu węglowego w roku 1947 prowadzony był przez Dział Mobilizacji Sił Roboczych CZPW w porozumieniu z Urzędami Zatrudnienia i organizacjami społecznymi, ze szczególnym nastawieniem na werbunek sił roboczych do prac dołowych. Podstawą do werbunku był opracowany przez DMSR 3-letni plan zatrudnienia, który — po likwidacji przerostów i przejęciu grup nieprodukcyjnych — przewidywał w r. 1947 wzrost zatrudnienia w kopalniach o ca 13-700 pracowników fizycznych. Ten plan zatrudnienia w r. ub. był wykonany z nadwyżką, przewidzianą jako rezerwa na rok 1948. Ogółem zwerbowano do przemysłu węglowego w r. 1947 ok. 35.000 ludzi, co dało wzrost zatrudnienia o 15.561 pracowników w kopalniach węgla kamiennego i 950 w kopalniach węgla brunatnego. W wymienionej liczbie 15.561 pracowników mieści się 4.122 reemigrantów z Zachodu i 3.431 repatriantów ze Zw. Radzieckiego.

Reemigranci w przemyśle węglowym — rok 1947. Cyfrowy stan reemigracji górniczej w r. 1947 przedstawia się następująco:

	zatrud. pod ziemią	zatrud. na powierz.
z Francji	2.844	579
z Niemiec	94	350
z Belgii	110	15
z Holandii	12	2
z Rumunii	84	43
Razem	3.144	989

Według podziału terytorialnego otrzymały:

	zatrud. pod ziemią	zatrud. na powierz.
Ziemie staropolskie	191	34
Śląsk Opolski	1.541	164
Śląsk Dolny	1.502	791

Spośród reemigrantów, którzy na dzień 1. grudnia 1947 r. figurowali w stanie załóg przemysłu węglowego, najwięcej, bo 42,5%, wykazało Dolno-Sląskie Zjednoczenie P.W. W kolejności idą po nim: Gliwickie Zjednoczenie (12,8%), Rudzkie (12,6 proc.), Zjednoczenia Przemysłu Węgla Brunatnego (11,0%), Bytomskie (7%), Zabrskie (6%). Reszta reemigracji przypada na pozostałe zjedno-

czenia, głównie Chorzowskie i Katowickie. Powyższymi cyframi reemigracji nie objęto 3.431 górników na Śląsku Opolskim, którzy w roku 1945 na skutek działań wojennych zostali ewakuowani do ZSRR, a w roku ub. wrócili do naszych kopalń.

Zalogi niemieckie w przemyśle węglowym. Stan zobozowanych w przemyśle węglowym, tj. jeńców niemieckich i zatrudnionych przymus

Gospodarka prywatna

Z ZAGADNIENÍ OSADNICTWA NIEROLNICZEGO NA Z. O.

SPRAWA zagospodarowania Ziem Odzyskanych jest zagadnieniem wielkiej wagi dla Państwa. Wykazują to najdobitniej posunięcia rządowe i plan inwestycyjny, w którym inwestycje na zachodzie i północy Rzeczypospolitej zwłaszcza na Wybrzeżu specjalnie się uwydatniają.

Czynniki urzędowe niejednokrotnie wskazywały i wskazują na Ziemię Odzyskaną, jako na teren szczególnej działalności samorządu gospodarczego i inicjatywy prywatnej. W związku z tym jesteśmy świadkami powstawania społecznych komitetów aktywizacji odpowiednich regionów.

Obecnie chcemy zwrócić uwagę na ciekawą inicjatywę Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, zdążającą do pewnej racjonalizacji osadnictwa nierolniczego i dostosowania tegoż do struktury gospodarczej Ziem Odzyskanych. Chodzi głównie o stwierdzenie, jakie prywatne warsztaty i przedsiębiorstwa są najbardziej potrzebne na tych Ziemiach, gdzie je należy zakładać i z jaką im należy przychodzić pomocą. Wyczuwając potrzebę tej pomocy, Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach zainicjowała powstanie Komisji Porozumiewawczej dla spraw osadnictwa miejskiego na Ziemiach Odzyskanych. W skład Komisji tej weszli przedstawiciele samorządu gospodarczego i zawodowego na Śląsku, spółdzielczości, instytucji państwowych zainteresowanych w osadnictwie i zagospodarowaniu odzyskanej części Śląska oraz zaproszeni znawcy tego zagadnienia. Komisji przyświecała myśl znalezienia platformy, na której można by — chociażby w dziedzinie opiniotwórczej — koordynować zainteresowania i potrzeby różnych działów życia gospodarczego i zawodowego w zakresie osadnictwa. W pracy swej Komisja Porozumiewawcza oparła się na założeniu, podkreślanym zresztą w Radzie Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych, iż podstawą racjonalizacji osadnictwa musi być możliwie ściśle określenie zapotrzebowania na warsztaty pracy i na siły ludzkie, w szczególności siły fachowe.

Owocem pracy tej Komisji jest broszura pt. „Możliwości osiedleńcze dla prywatnej przedsiębiorczości na Śląsku Opolskim i Dolnym“, zawierająca również wykaz prywatnych przedsiębiorstw wytwórczych i handlowych, których

powstanie byłoby wskazane z punktu widzenia potrzeb sektora państwowego. Wykaz ten wskazuje, jakie i gdzie mniejsze zakłady wytwórcze oraz handlowe winny być realizowane przez inicjatywę prywatną. Za podstawę wzięto wyłącznie zainteresowania i zapotrzebowania zgłoszone przez przedsiębiorstwa sektora państwowego. Należy zaznaczyć, że celem zebrania odpowiedniego materiału, Komisja rozpisała ankietę do państwowych zjednoczeń przemysłowych i central handlowych, obejmujących swoim zakresem działania cały Śląsk Opolski i Dolny oraz do centralnych zarządów przemysłu węglowego i metalowego.

Dla przykładu podajemy, iż sektor państwowy rejonu Gliwice, Zabrze, Bytom, zainteresowany jest powstaniem następujących przedsiębiorstw:

mniejsze fabryki konstrukcji metal., wytwórnie okuć budowlanych, łańcuchów, gazomierzy, wodomierzy, różnych odlewów z metali i innych wyrobów metalowych,

wytwórnie różnego sprzętu elektrotechnicznego i teletechnicznego, jak patроны różnej mocy, główki bezpiecznikowe, gniazdka, wtyczki, ogniwa akumulatorowe, żarówki specjalne, wkładki mikrofonowe, art. izolacyjne, różne przewody elektrotechniczne i teletechniczne, bezpieczniki wysokiego napięcia,

wytwórnie różnych uszczelnień gumowych, skórzanych i innych, kitu okiennego, kredy do pisanja, mydła, politory, różnych lakierów itp.,

wytwórnie tarcz szmerglowych, wyrobów szamotowych, krzemionkowych i szklanych, jak np. naczyń laborator., próbek, pipet, termometrów itp.,

stolarnie budowlane, meblowe i inne, fabryka dachówek, różne warsztaty, a przede wszystkim remontu maszyn i ich części, przedsiębiorstwa handlowe branży chemicznej i papierniczej itp.

Pracą Komisji Porozumiewawczej Katowickiej zainteresowało się bliżej Min. Ziem Odzyskanych i inne izby przemysłowo-handlowe. Dowodem powyższego jest niedawno odbyta w Katowicach konferencja z udziałem wyższych urzędników Min. Ziem Odzyskanych, omawiająca szeroko wyniki prac tej Komisji.

Przykład wspomniany wykazuje, że istnienie regionalnych organów porozumiewawczych zasługuje na uwagę, gdyż stać się one mogą źródłem tysiąca zdrowych inicjatyw od dołu i promotorami uaktywnienia regionów.

Przypominamy i prosimy!

Abonenci „ŻYCIA GOSPODARCZEGO“ zalegający z opłatą prenumeraty za kwartał **czwarty** i za **drugie** półrocze 1947 r. zechcą zaraz przysłać nam należność

Numery kont: P. K. O. KATOWICE, Nr III-4391, B. G. S KATOWICE, Nr 179

i górniczego zaplecza do portów morskich a więc południa z północą i wschodnich obszarów z zachodem.

Jak dalece odbudowa mostów kolejowych wpływa na skrócenie czasów jazdy i odległości obrazuje zestawienie obejmujące wyłącznie połączenia w ruchu osobowym.

Czas jazdy między stacjami w godzinach:

	1. I. 1946	31. XII. 1946	31. VIII. 1947
Warszawa—Gdańsk	15.10	10.42	9.11
„ Kraków	12.11	8.59	6.22
„ Katowice	8.22	6.33	6.17
„ Wrocław	15.45	9.57	7.09
„ Poznań	9.35	7.25	6.55
„ Szczecin	16.43	13.36	13.09
„ Białystok	6.15	6.06	6.06
„ Lublin	7.52	4.40	3.55
„ Olsztyn	10.20	6.39	5.43
„ Zakopane	19.46	14.50	12.50.

Międzynarodowa konferencja kolejowa, która odbyła się w Pradze przy udziale przedstawicieli Czechosłowacji, Francji, Belgii, Holandii, Szwecji, Szwajcarii, Włoch, Austrii i Węgier, zajmowała się sprawą ujednolicenia w Europie wagonów towarowych, co pozwoliłoby na zamianę części w każdym z krajów, nie wpływając na długie wycofanie wagonów z obiegu. (cs.)

Austria.

Elektryfikacja kolei natrafia na poważne przeszkody z braku niezbędnej do tego celu dostatecznej ilości materiałów. (bi)

Belgia.

Koleje belgijskie podwyższyły od 21 stycznia 1948 r. o 11% taryfy osobowe i towarowe. Podwyżka obejmuje także taryfy tranzytowe przez Belgię. (bi)

Czechosłowacja.

Zjednoczenie Przemysłu Budowy Taboru Kolejowego zawarło umowę na dostawę 5000 wagonów towarowych do Bizonii. (bi)

Francja.

Koleje francuskie podwyższyły od 5 stycznia 1948 r. taryfy towarowe o 35%. Pewne towary (środki spożywcze) nie objęto tą podwyżką. (bi)

Jugosławia.

W ciągu 1947 r. wybudowano 275 km nowych linii kolejowych. Odbudowano 75 km linii zniszczonych przez działania wojenne. Naprawiono 71 km w toku bieżącej konserwacji. (bi)

Podobną poprawę obserwuje się w ruchu towarowym. W ogólności zarówno w ruchu osobowym, jak i towarowym — ogromny wysiłek w dziedzinie usprawnienia komunikacji kolejowej musi być planowo i równomiernie rozłożony na szereg czynników wymagających odbudowy. Należą tu: naprawa torów, urządzeń zabezpieczających, odbudowa stacji, odbudowa warsztatów kolejowych, naprawa i budowa nowego taboru, zaopatrzenie kolei w niezbędne materiały, jak węgiel, smary, drzewo, szyny, rozjazdy, żelazo, stal itp. Do tych podstawowych elementów odbudowy kolejnictwa należą dalej pieniądze, bez których trudno nawet mówić o racjonalnej odbudowie i polityka taryfowa, od której zależne są zasoby pieniężne łożone na odbudowę. Istotnym jednak w dziele odbudowy jest człowiek, jego myśl twórcza i praca.

KRONIKA

Luksemburg.

Na kolejach luksemburskich wprowadzono od 21 stycznia 1948 r. podwyżkę taryf osobowych i towarowych o 25%. Celem podwyżki jest dostosowanie taryfy kolejowej w Luksemburgu do podwyższonych taryf kolejowych w Belgii. (bi)

Niemcy.

W następstwie zespalenia urzędów działających dotąd odrębnie w strefach amerykańskiej i brytyjskiej przeniesiono do Offenbach n/Menem główny zarząd kolei obszaru okupacji amerykańskiej i angielskiej i zarząd główny żeglugi śródlądowej. (bi)

Szwajcaria.

Szwajcarskie Koleje Związkowe podwyższyły z dniem 1 lutego 1948 roku taryfę towarową o 10%. Podwyżka obejmuje również — taryfy tranzytowe przez Szwajcarię. Według programu Szwajcarskich Kolei Związkowych w 1948 r. nastąpi uzupełnienie taboru kolejowego przez nabycie 150 normalnotorowych wagonów osobowych, 55 wagonów bagażowych, 550 wagonów towarowych i 20 nowoczesnych lokomotyw elektrycznych. Część zamówień będzie wykonana za granicą. (bi)

Komunikacja promowa Niemcy-Szwajcaria. Od 5 stycznia 1948 r. uruchomiono ponownie przerwana podczas ostatniej wojny komunikację promową między Friedrichshafen i Romanshorn na Jeziorze Bodeńskim. Na razie uruchomiono przewóz wagonowych przesyłek ze Szwajcarii do Czechosłowacji i Radzieckiej Strefy Okupacyjnej Niemiec i odwrotnie.

Turcja.

Zamówienie na mosty. W wytwórniach austriackich zamówiono 11 mostów kolejowych, przeznaczonych na nowobudowane linie. (bi)

Węgry.

Reforma i ogólna podwyżka taryf towarowych nastąpiła na Węgrzech z dniem 1 lutego 1948 r. Zredukowano ilość klas z 9 na 6. Zmiana w klasyfikacji towarów spowodowała przeciętną podwyżkę od 15 do 27%. Zarząd kolei węgierskich rozpoczął budowę mostu na Dunaju pod Komarnem, który zamierza ukończyć jeszcze w bieżącym roku. Most będzie miał wielkie znaczenie dla komunikacji kolejowej krajów basenu naddunajskiego z Europą zachodnią i portami Bałtyku. (bi)

Włochy.

Komunikacja tranzytowa. 1 stycznia 1948 r. podjęto bezpośrednią komunikację towarową między Włochami i Bułgarią przez Jugosławię. (bi)

Związek Radziecki

Odbudowa ukraińskiej sieci kolejowej zniszczonej prawie całkowicie przez wojnę może być uważana za ukończoną z chwilą odbudowy i przekazania do eksploatacji dwutorowej linii Moskwa — Charków — Rostów i szeregu linii w Zagłębiu Donieckim. Odbudowano również mosty kolejowe na Dnieprze i Donie. (bi)

W fabrykach angielskich zamówiono 1000 parowozów za kwotę 7,5 miliona funtów szt. Przy wykonaniu tego zamówienia zatrudnionych będzie 5000 pracowników przez dwa i pół roku. (bi)

CZYTAJCIE I ROZPOWSZECHNIJCIE „ŻYCIE GOSPODARCZE“


~~~~~  
RADOM NADZORCZYM,  
ZARZĄDOM, PRACOW-  
NIKOM I CZŁONKOM  
WSZYSTKICH SPÓŁ-  
DZIELNI OKRĘGU  
ŚLĄSKO-DĄBROWSKIEGO

\*  
Z OKAZJI ŚWIĄT  
WIELKANOCNYCH

\*  
ZASYŁAMY NAJSERDECZ-  
NIEJSZE ŻYCZENIA  
ZWIĄZEK REWIZYJNY  
SPÓŁDZIELNI R. P.  
OKRĘG ŚLĄSKI

~~~~~

94 a

„RACHUNKOWOŚĆ-PODATKI” M I E S I Ę C Z N I K

PISMO POŚWIĘCONE
RACHUNKOWOŚCI, PO-
DATKOM I ICH WZAJEMNYM
POWIĄZANIOM. KAŻDY
NUMER ZAWIERA ARTYKUŁY,
NOTATKI I WYJAŚNIENIA,
GŁOSY ANKIETOWE,
ZADANIA KONKURSOWE
ORAZ DANE BIBLIOGRA-
FICZNE. PRENUMERATA
PÓŁROCZNA WYNOSI 600 ZŁ

•
ADMINISTRACJA:
KATOWICE, UL. 3 MAJA 23
KONTO P. K. O. III-309

86

Zalegający z opłatą prenumeraty

„ŻYCIA GOSPODARCZEGO”
za drugie półrocze lub za czwarty kwartał 1947 r.
powinni jak najszybciej przesłać należność

N u m e r y k o n t:

P.K.O. Katowice, Nr III-4391, B.G.S. Katowice, Nr 179

CENTRALNY ZARZĄD ENERGETYKI

poszukuje wykwalifikowanych buchalte-
rów-bilansistów, księgowych, inspekto-
rów, specjalistę skarbowca, tary-
fowca, księgowych niesamodzielných.

Podania wraz z życiorysami należy składać w Wydziale
Personalnym C.Z.E. Warszawa, Al. Niepodległości 188 (PAP) 83

PAŃSTWOWA FABRYKA MEBLI „FORTUNA”
WITNICA pow. GORZÓW przyjmie natychmiast:

Kierownika tartaku, Referenta pracy i płacy,
10 stolarzy na prace fornierowane.
Pożądane siły wysoko kwalifikowane.

WARUNKI DOBRE, MIESZKANIE, STOŁÓWKA, OPAŁ
(PAP) 88

CENTRALA GOSPODARCZA SPÓŁDZIELNI PRACY
WYTWÓRCZEJ, Oddział w Katowicach,
ul. Mickiewicza 14, tel. 345-72 i 307-21

posiada stale na składzie: ubrania męskie, płaszcze, ka-
nadyjki, ubrania robocze, kombinezony, wszelką
bieliznę męską, damską i dziecięcą.
Wykonuje na zamówienie z materiałów własnych
i powierzonych (hurtownie) wszelką konfekcję

PO CENACH BEZKONKURENCYJNYCH
SKLEP: KATOWICE, UL. 3 MAJA 28, TEL. 357-01. 90

CENTRALNY ZARZĄD ENERGETYKI

poszukuje inżynierów i techników ze specjal-
nością: elektrotechniczną i mechaniczną (bu-
dowa siłowni i sieci), budowlaną (budowa elek-
trowni) oraz wykwalifikowanych kreślarzy.

Podania wraz z życiorysami należy składać w Wydziale
Personalnym C.Z.E. Warszawa, Al. Niepodległości 188 (PAP) 84

ZJEDNOCZENIE PRZEMYSŁU DRZEWNEGO OKRĘGU
ZACHODNIEGO w Poznaniu, Sew. Mielżyńskiego 20/27

przyjmie natychmiast rutynowane
maszynistki względnie stenotypistki

REFLEKTUJE SIĘ TYLKO NA SIŁY PIERWSZORZĘDNE

89

FABRYKA WYROBÓW GUMOWYCH
F. W. SCHWEIKERT
POD ZARZĄDEM PAŃSTWOWYM
ŁÓDŹ, UL. WÓLCZAŃSKA 223
TELEFON NR 157-48

ZATRUDNI NATYCHMIAST: elektromontera na wysokie napięcie,
referenta bezpiecz. i Higieny Pracy (z wyksz. technicznym),
referenta do spraw węglowych w Wydziale Zaopatrzenia, oraz
księgowych. Reflektuje się tylko na siły wysoko wykwalifikowane.

Zgłoszenia osobiste wraz z życiorysem i podaniem
składać w WYDZIALE PERSONALNYM w godzinach od 9 do 11

87

CENTRALA PRODUKTÓW NAFTOWYCH

ZARZĄD GŁÓWNY

WARSZAWA, UL. RAKOWIECKA 39

OGŁASZA PRZETARG NIEOGRANICZONY

na dostawę: 3 maszyn do liczenia zapisujących ręcznych na 11 miejsc w wyniku, 1 maszyny do liczenia zapisującej elektrycznej na 11 miejsc w wyniku, 1 arytmometru na 13 miejsc w wyniku, 1 maszyny do pisania z długim wałkiem 18" z tabulatorem, 1 maszyny do pisania ze średnim wałkiem 15" z tabulatorem. Jako przedmiot przetargu wchodzi w rachubę jedynie maszyny w nienagannym stanie z jednoroczną gwarancją. Dopuszczalne jest częściowe wykonanie dostawy. Oferty należy składać w załakowanych kopertach z napisem „Przetarg nieograniczony na dostawę maszyn biurowych” w Wydziale Zakupów do dnia 22 marca 1948 r., którego to dnia o godz. 12-tej nastąpi otwarcie ofert

Do oferty winien być załączony: Odpis dowodu rejestracyjnego, 2. Kwit na wpłacone wadium w wysokości 20/0 oferowanej sumy na konto Centrali Produktów Naftowych ZARZĄD GŁÓWNY w Narodowym Banku Polskim, Warszawa

CENTRALA PRODUKTÓW NAFTOWYCH ZASTRZĘGA SOBIE PRAWO WYBORU OFERENTA BEZ WZGLĘDU NA WYNIK PRZETARGU, JAK RÓWNIEŻ UNIEWAŻNIENIA PRZETARGU BEZ PODANIA POWODÓW

94

„Życie Gospodarcze”

sprzedawane jest we wszystkich kioskach „CZYTELNIKA” oraz w następujących księgarniach:

BYDGOSZCZ: Księgarnia Bydgoska, N. Gieryn — Jagiellońska 2, **CHORZÓW:** Księgarnia Jan Śmiejkowski — Wolności 50, **GDAŃSK-WRZESZCZ:** Księgarnia Gdańska, A. Krawczyński — Grunwaldzka 66, **GDYNIA:** Księgarnia W. Mężnicki — 3 Maja 27/31, Księgarnia „Ruch” — Świętojańska 56, **GNIEZNO:** Księgarnia J. Weiss — Chrobrego 38, **KATOWICE:** Księgarnia Eichorn — Pierackiego 7, Księgarnia św. Jacka — 3 Maja 18, Księgarnia „Książka” — 3 Maja 3, Kawiarnia „Lotos” — Warszawska, Księgarnia Mikulski — Mariacka 2, Księgarnia „Ognisko” — 3 Maja 21, Księgarnia Wojnarowski — Młyńska 2, **KRAKÓW:** Księgarnia Gebethner i Wolff — Rynek, **ŁÓDŹ:** Główna Księgarnia Wojkowska — Piotrkowska 47, Księgarnia „Czytelnik” — Piotrkowska 147, Księgarnia Gebethner i Wolff — Piotrkowska 105, S. N. Okręgowa Spółdzielnia Nauczycielska — Piotrkowska 147, **OPOLE:** Księgarnia Opolska, H. Sławińska — Rynek 2, **POZNAŃ:** Księgarnia Czasopisma, L. Ulatowski — Sew. Mielżyńskiego 20, Księgarnia Gebethner i Wolff — Kantaka 6a, **SOPOT:** Dom Książki przy Polskim Związku Zachodnim — Marsz. Rokossowskiego 26, **SZCZECIN:** Spółdz. Wydawn. „Książka” — Wojska Polskiego 10, **WROCŁAW:** Spółdz. Wydawn. „Wiedza” — Rynek 14, Księgarnia i Antykwarjat J. Lacha — Kuźnicza 36/38

95

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

DODATEK BEZPŁATNY DO NR 6 »ŻYCIA GOSPODARCZEGO«

Marzec 1948

Nr 3

TREŚĆ: Dr B. Szerszeń — Stan obecny gospodarki nawozowej w kraju i jej wpływ na produkcję rolną. Inż. Janusz Łoś — Warunki wzrostu podaży produktów zwierzęcych. Inż. Stefan Łukomski — Zjazd rolniczy w Łodzi. Ośrodki maszyn rolniczych. Kronika. Rolnicy organizują się w zrzeszenia branżowe. Problem resztówek.

R 13089

DR B. SZERSZEŃ (Warszawa)

STAN OBECNY GOSPODARKI NAWOZOWEJ W KRAJU I JEJ WPŁYW NA PRODUKCJĘ ROLNĄ

GOSPODARKA nawozowa posiada podstawowe znaczenie dla podniesienia produkcji rolnej. Nawożenie bowiem jest czynnikiem produkcji, którego nakład decyduje o wysokości plonów, czyli o wzroście wydajności z hektara. Wysokość plonu wzrasta ze wzrostem nawożenia aż do osiągnięcia określonego maksimum, stanowiącego granicę, przy czym współczynniki wzrostu są różne dla azotu, potasu i kwasu fosforowego. Zwyżka zaś plonu stanowiąca efekt produkcyjny maleje przy jednocześnie zwiększającym się nawożeniu. Porównanie wartości pieniężnej wkładów z wartością uzyskanych przez to efektów produkcyjnych daje ostateczny obraz do jakiej granicy w naszych warunkach gospodarczych stosowanie nawożenia jest ekonomicznie uzasadnione.

Podstawy ekonomiczne gospodarki nawozowej przedstawiają się w różnych krajach różnie i niejednokrotnie na ich ukształtowanie nie pozostaje bez wpływu, zwłaszcza w krajach eksportujących, poziom stabilizacji cen płodów rolnych na rynku światowym. Poziom zużycia nawozów w Polsce, jak podajemy poniżej, był i jest bardzo niski w stosunku do niektórych krajów, jak np. Niemiec, Belgii, Holandii i in., i wiadomo, że musi być znacznie podniesiony dla zwiększenia produkcji rolnej, lecz przyjmowanie różnych norm zagranicznych (przykład potocznie wysuwanych norm niemieckich) jest bezcelowe i nieuzasadnione.

Normy nawożenia ustalimy zależnie od naszego wewnętrznego układu gospodarczego w rolnictwie.

Dostateczny wkład nawożenia naturalnego i sztucznego przy umiejętnej gospodarce wydać musi poważne rezultaty na odcinku produkcji, czego wyraźnym i niezbitym przykładem są wysokie plony z hektara w tych krajach, które w zakresie umiejętności gospodarowania na odcinku nawożenia nas prześcignęły. Wiadomo, że np. w Niemczech przeciętne plony z hektara na terenach obecnych Ziem Odzyskanych w latach 1935/36 — 1938/39 wynosiły: pszenicy ok. 22,5 q, jęczmienia ok. 22 q, ziemniaków ok. 162 q, buraków cukrowych ok. 300 q, podczas gdy u nas wynosiły dla pszenicy i jęczmienia około

13 q, ziemniaków ok. 120 q, a buraków cukrowych ok. 200 q. Jest to wynikiem nakładu nawożenia naturalnego i sztucznego na ha wymienionych upraw, który był u nas znacznie niższy.

Przeciętne zużycie nawozów sztucznych na ha ziemi ornej w Niemczech¹⁾ na powyższych terenach wynosiło: N — ca 19 kg, P₂O₅ — ca 20 kg, a K₂O — 38 kg. W Polsce zaś na 1 ha powierzchni zasiewów w roku 1937/38: N — 1,70 kg, P₂O₅ — 3,09 kg, K₂O — 2,30 kg. Rozpiętość w konsumpcji, między poszczególnymi województwami była ogromna. Gdy np. województwa wschodnie zużywały ok. 0,1 kg N na ha, to woj. poznańskie ok. 5 kg na ha. W Niemczech zachodziły różnice między poszczególnymi prowincjami, lecz nie były tak duże; np. w 1935/36 roku²⁾: maksimum azotu na ha ziemi ornej zużyła Saksonia, bo 24,3 kg, a najmniej Prusy Wschodnie — 5,8 kg, K₂O zaś — Prusy Wsch. — 14,8, maksimum Oldenburg — 46,7 kg. Powyższe różnice w konsumpcji miały swoje odbicie w wysokości produkcji; w woj. poznańskim: pszenica — 14,8 kg, jęczmień — 15,3 q, ziemniaki — 125 q, burak cukrowy — 215 q, woj. białostockie: pszenica 9,0 q, jęczmień 9,1 q, ziemniaki 105 q, burak cukrowy 193 q — jako średnie za okres 1934/38³⁾.

DLA obiektywnej oceny sytuacji nawozowej należy rozpatrzyć dokładnie szereg elementów wchodzących pod uwagę, jak produkcja i import nawozów sztucznych, produkcja obornika, co łączy się ze stanem pogłowia zwierząt domowych. Stopień zasilenia gleby składnikami pokarmowymi, pochodzącymi z obornika łącznie ze składnikami z nawozów sztucznych, jest wyrazem względnego potencjału nawozowego gleby, czyli jej zdolności produkcyjnej. Byłoby z gruntu fałszywym oceniać wydajność gleb jedynie na podstawie poziomu zużycia nawozów sztucznych nie wnikając jednocześnie w stronę wzbogacenia gleby w nawożenie obornikiem. Myliłby się ten, który by spodziewał się zwyżki plonów przy wzroście zużycia nawozów sztucznych, podczas gdy-

¹⁾ Statistisches Jahrbuch für das deutsche Reich r. 1936.

²⁾ Mały Rocznik Statystyczny 1939 r.

by z drugiej strony następowałoby zmniejszenie stanu pogłowia i tym samym zasilenie gieby składnikami pokarmowymi i z obornika.

Zużycie nawozów sztucznych wynosiło przed wojną, tj. w r. 1937/38, jak podaje tabl. 1 — 30.063 ton

N, 54.430 ton P_2O_5 i 40.680 ton K_2O , co daje w sumie ca 572.000 ton nawozów; w pierwszym roku powojennym 1945/46 — 369.000 ton, w roku zaś 1946/47 — 628 000 ton i w tym roku przekroczyło zużycie przedwojenne.

Zużycie nawozów sztucznych w tonach.

Tabl. 1.

Rok gospodarczy	Razem nawozy	Azotowe		Fosforowe		Potasowe	
		nawozy	N	nawozy	P_2O_5	nawozy	K_2O
1937/38	—	—	30 063 ¹⁾	—	54 430 ¹⁾	—	40 608 ¹⁾
1945/46	368 800	193 500	38 700	87 600	14 900	87 700	35 100
1946/47 ²⁾	628 679	235 204	50 821	238 691	41 660	154 784	61 914
		(cyfry planowane wg Planu Odbudowy Gospodarczej)					
1947/48	783 700	280 000	58 000	341 200	58 000	162 500	65 000
1948/49	1 098 200	385 000	77 000	488 200	83 000	225 000	90 000

Objaśnienia:

¹⁾ Koniunktura rolnicza rok III Nr 2, 3, 4 (w granicach r. 1939).

²⁾ Na podstawie ścisłych danych wysyłkowych Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego, a remanentów wg „Społem”.

Dotychczasowy wzrost konsumpcji nawozów sztucznych jest wynikiem szybkiej odbudowy przemysłu nawozowego w kraju, jak również poważnego wzrostu importu nawozów potasowych i częściowo fosforowych, tj. soli potasowej i tomasyny, z jednej strony — z drugiej zaś zwiększonej naturalnej chłonności rolnictwa wzmoczonej niedostatkami obornika i brakiem nawozów sztucznych w okresie okupacji. Należy podkreślić, iż wzrost konsumpcji nie jest koniunkturalny, lecz posiada warunki stałego rozwoju, gdyż wynika on ze zdrowych założeń ekonomicznych w naszej gospodarce planowej. W całokształcie planowanej gospodarki na odcinku nawozów sztucznych znajdują wyraz w produkcji przemysłowej nie tylko przesłanki ilościowe i jakościowe, ale również względy ekonomiczne dla naturalnego rozwoju konsumpcji. Wyrazem ich jest ustalenie ceny nawozów sztucznych na poziomie niezmiennym, to jest nieulegającej poważniejszym wahaniom, relacji do ceny zbóż podstawowych. Cyfry podane w tabl. 2 nie świadczą bynajmniej o tym, by relacja ta w latach przedwojennych była właściwa, tj. odpowiadała kalkulacji rolniczej i gwarantowała właściwy wkład tak ważnego czynnika produkcji w postępowym gospodarstwie, jakim jest nawożenie — natomiast spełnia ten warunek w zupełności relacja ustalona w 1946 r.

Dalszy rozwój konsumpcji nawozów sztucznych przewidziany w Planie Odbudowy Gospodarczej jest uwarunkowany szybką odbudową i znaczną rozbudową przemysłu nawozowego w kraju jak również

poważnym wzrostem importu i to przede wszystkim nawozów potasowych. Cyfry Planu Odbudowy Gospodarczej oparte są na naszych realnych możliwościach produkcyjnych oraz importowych. Należy zaznaczyć, że faktyczne zapotrzebowanie rolnictwa jest jednak znacznie większe od cyfr konsumpcji przewidzianej w Planie. Stanowią one jednak z roku na rok stały wzrost zbliżający się coraz bardziej do naturalnej zdolności konsumpcyjnej rolnictwa, wyrównującej się stopniowo między Ziemiami Dawnymi a Odzyskanymi. Udział importu oraz produkcji krajowej w cyfrach konsumpcji podaje tabl. 3.

**Ceny za 100 kg nawozów sztucznych
wyrażone w kg żyta.**

Tabl. 2.

	Azotniak 22 %	Saletra sodowa 15,5 %	Su er- fosfat 18 %	Sól potasowa 40 %
1. Rok najwyższej ceny żyta 1927/28	94	114	33	31
2. Rok najniższej ceny żyta 1932/3	226	228	96	128
3. Ostatni rok przedwojenny 1937/38	127	129	54	67
4. Dla porównania Niemcy 1937/8	—	58	28	27
5. Pierwszy rok powojenny 1946	60	64	35	42
6. Rok 1947 sezon jesienny (od 1. 7. do 31. X. 47 r.) . .	54	63	32	32

Produkcja i import w pokryciu konsumpcji nawozów sztucznych (w tonach) . Tabl. 3.

ROK GOSPODARCZY	AZOTOWE		FOSFOROWE		POTASOWE	
	produkcja	import	produkcja	import	produkcja	import
1937/38	—	—	—	—	—	—
1945/46	172 523	20 977	55 300	32 300	—	51 700 ^{*)}
1946/47	197 594	37 610	200 937	37 754	—	151 784
1947/48 (planowane) . .	227 500	52 500	237 500	103 700	—	162 500
1948/49 (planowane) . .	385 000	—	318 200	170 000	—	225 000

^{*)} różnica między cyframi importu nawozów potasowych w porównaniu z tabl. 1. przypada na remanenty niemieckie soli potasowych.

Wzrost produkcji krajowej w r. 1947/48 i 1948/49 zgodnie z cyframi Planu jest zależny przede wszystkim od pełnej odbudowy Fabryki Związków Azoto-

wych w Mościcach oraz Fabryki superfosfatu w Szczecinie, jak również uruchomienia fabryki termofosfatów w Bonarce pod Krakowem i dwu dalszych fabryk nawozów fosforowych. Import zajmujący poważną i rosnącą pozycję jest najwrażliwszą stroną planu i w roku bieżącym ogranicza się już tylko do nawozów fosforowych i potasowych, tj. tomasyny z Belgii i soli potasowej ze Strefy Okupacyjnej Radzieckiej w Niemczech. Podczas gdy import nawozów fosforowych jest przejściowym i w najbliższych latach będzie się zmniejszał w miarę rozbudowy przemysłu termofosfatowego w kraju, to import nawozów potasowych jest stały i rosnący ze względu na brak własnych kopalni soli potasowych. Trzeba zaznaczyć, że planowany import 52.500 ton nawozów azotowych w 1947/48 dotyczy nawozów saletranych na bież. sezon wiosenny i jest nierealny z uwagi na odmowę alokacji ze strony I.E.F.C. (International Emergency Food Council) Międzynarodowej Rady Żywnościowej w Waszyngtonie. W związku z tym spodziewany silny popyt na nawozy saletrane, w bieżącym

sezonie zostanie jedynie w skromnej części zaspokojony.

Pozytywnym momentem jest przyspieszenie znaczne tempa odbudowy Mościc, wobec czego planowana cyfra produkcji 227 tys. ton nawozów azotowych na rok 1947/48 prawdopodobnie będzie przekroczona, zmniejszając deficyt preliminowany do pokrycia z importu. Jest to wyrazem dynamizmu rozwoju naszego przemysłu w chwili obecnej. O ile import nawozów azotowych przeznaczony jest wyłącznie na pokrycie niedoboru corocznie w sezonie wiosennym, o tyle nawozów fosforowych, w sezonie jesiennym, co jest wynikiem naturalnego podziału konsumpcji między oba sezony.

Wyrazem stałego wzrostu dostaw nawozów sztucznych dla rolnictwa w latach powojennych równoległe do rozwoju produkcji i w pewnym zakresie importu, jak wyżej przedstawiano — jest silny stosunkowo wzrost zużycia przypadający na hektar ogólnej powierzchni zasiewów co przedstawia tab. 4.

Zużycie nawozów sztucznych w kg na 1 ha powierzchni zasiewów.

Tab. 4.

R O K GOSPODACZY	Zużycie nawozów sztucznych w kg na 1 ha pow. zasiewów						RAZEM NAWOZY	
	AZOTOWE		FOSFOROWE		POTASOWE			
	nawozy	N	nawozy	P ₂ O ₅	nawozy	K ₂ O		
1937/38 ¹⁾	8,33	1,66	17,58	3,09	5,75	2,30	31,76	
1945/46	19,34	3,86	8,75	1,48	8,76	3,50	36,87	
1946/47	19,65	3,93	19,32	3,22	11,77	4,71	50,74	
1947/48 ²⁾	20,85	4,17	25,02	4,17	11,67	4,67	57,54	
1948/49 ²⁾	26,01	5,20	32,98	5,60	15,20	6,08	74,20	

¹⁾ Polska w dawnych granicach. ²⁾ Zużycie planowane.

W r. 1948/49 osiągnęliśmy w przecięciu dla całej Polski poziom zużycia na ha nawozów sztucznych woj. poznańskiego z lat przedwojennych. Tak poważny wzrost zużycia nawozów sztucznych w latach powojennych nie może być jednak odzwierciedleniem wzmożenia zdolności produkcyjnej gleby. Wyrazem jej może być jedynie wypadkowa między stopniem zasilenia składnikami pokarmowymi z nawozów sztucznych i z obornika.

Przechodząc z kolei do omówienia stanu zaopatrzenia rolnictwa w obornik należy wyjaśnić, iż był on zawsze podstawowym czynnikiem produkcji zwłaszcza w gospodarstwach chłopskich, a udział nawożenia sztucznego stanowił przed wojną zaledwie od 3 — 15% w całym bilansie nawozowym naszego rolnictwa, w czym najkorzystniej przedstawiało się nawożenie fosforowe a najgorzej azotowe i potasowe. Udział ten był dla gospodarstw chłopskich o połowę prawie niższy.

W Niemczech udział nawożenia sztucznego był znacznie wyższy i wynosił dla azotu i potasu ok. 30% a fosforu do 50% w całym bilansie nawozowym, przy czym zużycie na ha tych samych składników z obornika przekraczało nasze zużycie zaledwie od 25 — 30%. Produkcja bowiem obornika w Niemczech była przeciętnie tylko o ca 50% wyższa od naszej i tak w r. 1938 wynosiła w Polsce 125.000.000 ton, w Niemczech 187.000.000 ton³⁾.

Produkcja obornika postępuje równoległe do dynamiki cyfr pogłowia. Na skutek wyniszczenia przez okupanta następuje katastrofalny spadek pogłowia zwierząt domowych a przede wszystkim bydła z 10.554.000 szt. w r. 1938 na 3.323.000 szt w 1945, a w związku z tym spadek ilości obornika ze 125.000.000 ton w 1938 na ca 40.000.000 ton w 1945, co przedstawione jest wyczerpująco w tab. 5.

³⁾ Leistungssteigerung durch Chemie Zesz. I. 1942.

Ilość obornika.

Tab. 5.

Wyszczególnienie	Przeciętna wyjąjność obornika w q rocznie	1938 ^{*)}		1945		1946		1947		1948 planow	
		pogłowie w tys. szt.	obornika ilość w tys. q	pogłowie w tys. szt.	obornika ilość w tys. q	pogłowie w tys. szt.	obornika ilość w tys. q	pogłowie w tys. szt.	obornika ilość w tys. q	pogłowie w tys. szt.	obornika ilość w tys. q
Konie . . .	70	3 916	27 412	1 395	9 940	1 730	12 110	2 016	14 112	2 215	15 505
Bydło . . .	80	10 554	84 432	3 323	26 800	3 910	31 280	4 745	37 960	5 200	41 600
Trzoda . .	15	7 825	11 736	1 697	2 553	2 674	4 011	4 273	6 409	5 564	8 346
Owce i kozy	5	3 831	1 917	1 139	571	1 374	687	1 661	830	1 800	900
Razem:			125 497		39 864		48 089		59 311		66 351

* Polska w granicach z 1939 r. Cyfry pogłowia w latach od 1938 — 1947 wg Gł. Urzędu Statystycznego, w roku zaś 1948 wg Planu Odbudowy Gospodarczej.

